

บทที่ 8

ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: จากความหมายในโลกสัญญาสู่โลกความเป็นจริง

ในบทที่แล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ให้เห็นการต่อสู้อันเนื่องมาจากความหมายของกลุ่มผู้มีอำนาจฝ่ายไทยและฝ่ายลาวในการรื้อสร้างความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แต่สำหรับบทนี้ ผู้วิจัยต้องการสำรวจว่า การเมืองในชีวิตประจำวันของภาคประชาชนคนไทยและคนลาวเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (access) การรับรู้ (perception) และการกระทำ (action) ที่มีต่อความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ในสื่อบันเทิงไทยเป็นอย่างไร เพื่อให้สามารถมองเห็นแนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธ์ไทย-ลาวในมิติการต่อสู้อันเนื่องมาจากความหมายที่อาจส่งผลกระทบต่อระยะยาวในโลกความเป็นจริง ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มประชากรจากกลุ่มตัวอย่างในบทที่ 6 “ความหมายที่หลากหลายของความเป็นลาว: ประสบการณ์อันหลากหลายต่อภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง” โดยประเด็นการสัมภาษณ์แบ่งตามจุดประสงค์ดังนี้

1) ด้านการเข้าถึงข้อมูล (access) ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อกรณี “การ โคนเบน” ของภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ว่ามีมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

2) ด้านการรับรู้ (perception) ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นและทัศนคติต่อกรณีที่ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง “ถูกแบน” และกรณีที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้มีการปรับปรุงแก้ไขจาก “หมากเตะโลกตะลึง” มาเป็น “หมากเตะรีเทิร์นส” ว่ามีความรู้สึกอย่างไร เพราะเหตุใด

3) ด้านการกระทำ (action) ในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการดูว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวมีการกระทำและแนวโน้มการกระทำในการต่อสู้อันเนื่องมาจากความหมายมาสู่ “การกระทำ” ในโลกความเป็นจริงได้มากน้อยแค่ไหน และอย่างไร เพื่อเป็นการเฝ้าระวังหรือการส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าว่าความขัดแย้งในโลกสัญญาอาจสามารถกลายเป็นชนวนทำลายความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-ลาวในอนาคต

ภาพที่ 8.1

แสดงตัวอย่างข่าวหนังสือพิมพ์ของไทยหน้าหนึ่งที่พาดหัวข่าวกรณีภาพยนตร์
“หมากเตะ โลกตะลึง” สร้างความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว

ที่มา: สกู๊ปภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

8.1 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อกรณี “การ โคนเบน” ของภาพยนตร์ เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง”

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว พบว่าทั้งคนไทยและคนลาวต่างเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อกรณี “การ โคนเบน” ของภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” โดยช่องทางการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเรื่องนี้จากสื่อสมัยใหม่ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนลาวรับรู้จากสื่อโทรทัศน์ของไทย ตามด้วยการพูดปากต่อปากในชุมชน มีเพียงส่วนน้อยที่ติดตามข่าวจากอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบด้วยว่าการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ในประเทศลาว เป็นกลุ่มที่สนใจข่าวนี้น้อยมาก เนื่องจากมีผลกระทบโดยตรงในฐานะผู้อาศัยอยู่ในประเทศลาว รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างคนอีสาน และคนไทยที่มีประสบการณ์ทำงานกับคนลาว หรือจบปริญญาตรีทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวไม่มาก สนใจข่าวนี้น้อยกว่าที่คิด ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างคนลาว พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์และนักศึกษาลาวในไทย เป็นกลุ่มที่สนใจข่าวนี้น้อยมาก เนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวมีความเป็น “ชาตินิยม” ก่อนข้างสูง รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างคนลาวในหลวงพระบาง และสนใจน้อยที่สุด คือ กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทย ผู้วิจัยพบว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารในสังคมไทย ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยสามารถติดตามข่าวสารผ่านทางหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ได้ง่าย ดังนั้น เมื่อมีกระแสข่าวเรื่องนี้เผยแพร่ออกทางสื่อมวลชนจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว และบางรายยังได้สนใจติดตามข้อมูลต่อผ่านทางอินเทอร์เน็ตอีกด้วย อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯที่ไม่ค่อยได้สัมผัสกับคนลาวอย่างใกล้ชิด แม้จะทราบข่าวเรื่องการระงับฉายของภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แต่กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ก็ไม่ค่อยได้สนใจกับรายละเอียดมากนัก หรือหากสนใจก็เป็นไปเพื่อการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นเท่านั้น

“คุ้นๆบ้างว่า ลาวเค้าประท้วง แต่จำรายละเอียดไม่ได้ หนังสือตัวอย่างที่เค้าว่ามีปัญหาก็ยังไม่เคยเห็น”

(เจี๊ยบ , กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ตอนนั้นผมอยู่ที่ไทย จำได้ว่าฉายรอบปฐมทัศน์ไปแล้ว แต่ในที่สุดก็ฉายไม่ได้ ต้องกลับมาแก้อะไรสักอย่างจำไม่ได้ ผมไม่ได้สนใจเลย”

(ปอน , กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่ลาว, สัมภาษณ์)

“คุ้นๆบ้าง แต่ไม่รู้ว่าเค้าทะเลาะอะไรกัน พี่ไม่ค่อยมีเวลาตามข่าว”

(สมศรี, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ตอนแรกผมโหลด (ตัวอย่างภาพยนตร์) มาดูก็เฉยๆ พอข่าวออกมาว่าออกฉายไม่ได้ ผมก็อะใจว่าจริงหรือมันถึงกับขั้นนี้เลยหรือ...คือ ผมโหลดเก็บไว้ พอมาดูอีกครั้งหลังมีปัญหาที่มาดูว่า อ้อเป็นอย่างนี้ มันไม่ไหวนะ”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แต่สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาว พบว่า กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สนใจติดตามข่าวสาร และมีความรู้สึกกังวลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าการเสพข่าวเพื่อความอยากรู้อยากเห็น

“เป็นสิ่งที่ผมกลัวมากที่สุด เพราะผมอยู่ที่นี้ ผมกลัวผลกระทบ...แล้วถ้าเข้ามาถามเราว่าทำไมคนไทยทำแบบนี้ อันนี้ต้องมีบ้าง ผมว่าปัญหาเรื่องนี้มันส่งผลกระทบต่อคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ลาวแบบผมก่อนแน่นอน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่ลาว, สัมภาษณ์)

“ฟังข่าวก็รู้ว่า มันส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่แล้ว คนไทยนั่งหัวเราะ แต่คนลาวนั่งเครียด”

(สุทธิพงษ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“เคยติดงอมแงมไปแล้ว คือ ไปดูกับพี่สุรพลที่เค้าทำโครงการกับลาว พี่เค้าเตือนแล้วว่าไม่ให้ทำ แต่ทางนั้นมันเป็นเรื่องของเค้า มันทำไปแล้วละ”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ดูตัวอย่างหนึ่งแล้วรู้สึกว่าคุณ ความจริงทำให้ไทยไปบอลโลกก็ได้ คือ เรื่องแบบนี้ ทำเป็นไทยก็ได้ ถ้าเป็นผม ผมคงไม่ทำลาวไปบอลโลก ติดอยู่ตรงนี้แหละว่าไม่น่าเอามุขลาวมาทำ คนทำก็น่าจะมีเจตนาแฝงเล็กๆว่าลาวด้อยกว่าไทย ผมเชื่ออย่างนั้นว่าสำหรับคนไทยก็มีความรู้สึกแบบนี้ดิๆ”

(เอ้, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ

ที่เคยสัมภาษณ์ศิลปินวงเซตของลาว, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทย เห็นได้ว่าเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าของไทยได้ก่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลอย่างง่ายดาย กลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งที่สนใจและไม่สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารเรื่องนี้ สามารถถูกกระตุ้นการรับรู้จากระบบการสื่อสารมวลชนที่ทันสมัย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ที่มีอยู่รอบตัวได้อย่างรวดเร็ว ทว่าการเข้าถึงต่อข่าวกรณีภาพยนตร์เรื่องหมากระตะโลดตะลึง “โคนแบน” นั้น มีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวสนใจข่าวนี้นี้มากเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีโอกาสได้รับผลกระทบโดยตรงจากการถูกต่อต้านจากคนลาวได้ง่ายที่สุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนกรุงเทพฯ ที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาวจะให้ความสนใจต่อข่าวนี้นี้เพราะความรู้สึกเห็นอกเห็นใจลาวในฐานะบ้านใกล้เรือนเคียงและไม่อยากเห็นความบาดหมางระหว่างกัน และสำหรับกลุ่ม

ตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯที่ไม่ค่อยได้มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาว ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ใส่ใจกับการติดตามข่าวนี้มากนัก คนกลุ่มนี้มองว่าข่าวภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึงถูกระงับการฉายเป็นเรื่องไกลตัวและไม่มีความสำคัญมากพอที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯบางส่วนก็ให้ความสนใจต่อข่าวนี้ในลักษณะของการเสพข่าวตามกระแสเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสังคมข้อมูลข่าวสารที่มีความก้าวหน้า

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

กลยุทธ์การโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” นั้นเริ่มจากการปล่อยโฆษณาสั้นๆ (teaser) ผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ออกมาก่อนว่า “ลาวกำลังไปบอลโลก” ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวบางส่วนที่พบเห็นโฆษณาเกิดความงุนงงสงสัยว่าคืออะไร “แปลก” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในประเทศไทยได้เห็นป้ายโฆษณาที่ติดตามหน้าโรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯ กล่าวว่า “เห็นโฆษณาเหมือนกัน แต่ไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าคืออะไร อยู่ ๆ ก็มีป้ายโฆษณาออกมาว่าลาวกำลังจะไปบอลโลก” (แปลก, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในประเทศไทย, สัมภาษณ์)

แต่สำหรับคนลาวในประเทศลาว ส่วนใหญ่จะได้เห็นโฆษณาภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ของไทยที่ออกตัวหลังจากการออกอากาศโฆษณาสั้น (teaser) ซึ่งภาพและเนื้อหาในโฆษณาตัวอย่างภาพยนตร์ในเชิงตลกล้อเลียนคนลาว ได้ทำให้ผู้ชมลาวส่วนหนึ่งเกิดความไม่พอใจและได้ลุกขึ้นมาต่อต้าน จนทำให้ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ถูกระงับการฉายในที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวหลายคนที่ไม่เคยได้มีโอกาสเห็นโฆษณาตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” มาก่อนเลย เนื่องจากหลังเกิดการหักท้วงจากฝ่ายลาว โฆษณาต่าง ๆ ของภาพยนตร์เรื่องนี้ได้ถูกระงับการเผยแพร่ภายในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างคนลาวรับรู้ ก็คือ “ข่าว” ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการรับรู้ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ของไทยอีกทอดหนึ่ง

ผู้วิจัย	รู้หรือไม่ว่าหนังเรื่องนี้โดนแบน
วัยรุ่น 1	รู้ว่าคนไทยดูถูกคนลาว
วัยรุ่น 2	รู้จากทีวี
วัยรุ่น 3	รู้จากการดูรายการของสรยุทธ

(กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย เคยได้ข่าวหนังเรื่องหมากเตะโลกตะลึงหรือไม่
 สว ย เคยได้ข่าวจากทีวี ที่รัฐบาลลาวไม่ให้ฉาย เพราะมีการ
 คุกคามหมิ่นประเทสลาว ทำให้ประเทศลาวดูต่ำต้อย ทั้งที่
 จริงก็ไม่ได้เป็นแบบนั้น
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

และหลังจากนั้นคนลาวส่วนใหญ่ได้นำข่าวที่รับรู้มาไปวิพากษ์วิจารณ์ต่อในวง
 สนทนาแบบไม่เป็นทางการ ทั้ง ๆ ที่หลายคนก็ไม่เคยมีโอกาสดูเห็นโฆษณาตัวอย่างภาพยนตร์
 เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ด้วยตาของตัวเองเลย

“บอกว่าจะฉาย แต่ที่นั่น ไม่ได้ดูเลย กระแสข่าวตอนนั้นในลาวที่พูดถึงหนัง
 เรื่องนี้ก็บอกว่าไม่สมควร...ตามวงเพื่อนฝูงหรือคนเล่นบอลก็มีการคุยกัน
 บ้างว่าเกินความเป็นจริง เพราะว่าลาวไม่เคยคิดถึงขนาดนั้น เรารู้ตัวเราเองว่า
 เราเล่นได้แค่ไหน”

(โบ้, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ
 ซึ่งขณะนั้นยังอยู่ที่เวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ข่าวกรณี “หมากเตะโลกตะลึง” คุกคามคนลาวได้แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็วใน
 รูปแบบการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ ได้เล่าถึง
 ความรวดเร็วในการสื่อสารแบบปากต่อปากในลาวให้ฟังว่า

ต๋อย ถ้ามีกระแสหนึ่งคนออกมา หรือเป็นชุมชนอะไรออกมา
 ต่อต้าน แป๊บเดียว ไม่ถึงวัน มันจะลามไปเลย คือมันจะ
 ปากต่อปากไปเรื่อย ๆ แล้วคนที่ต่อต้านจะรวมตัวกันเลย
 วิ แม่นแล้ว คนลาวไวเนอะ อ่าท่าเห่ หรือคร.เสรีที่เขียนถึง
 คนลาว
 ประจัน หรืออย่างนิโคล คุกคนลาว
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

การแพร่กระจายข่าวสารด้วยวิธีการดั้งเดิมของลาว ทำให้ข่าวสารต่าง ๆ แพร่กระจายออกไปเป็นเครือข่ายการสื่อสารจากชุมชนหนึ่งส่งไปยังอีกชุมชนได้หนึ่งอย่างรวดเร็ว วิธีการนี้ใช้ได้ผลเนื่องจากสังคมชุมชนของลาวมีขนาดเล็ก ผู้คนภายในชุมชนต่างรู้จักและพบปะพูดคุยกัน รวมทั้งมีการประชุมหมู่บ้านอยู่เป็นประจำเพื่อรายงานความเป็นไปภายในหมู่บ้านไปยังพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (สุรัชย์ ศิริไกร, 2548, น. 105-124) ผู้วิจัยได้มีโอกาสสังเกตการณ์การประชุมหมู่บ้านที่ห้วยทรายในคืนวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ในช่วงเวลาเย็นที่ผู้นำชุมชนได้ตีกลองเรียกประชุมลูกบ้าน และชาวบ้านในหมู่บ้านเดินเท้ามานั่งรวมตัวกันที่ลานกว้างมุงหลังคาเพื่อประชุมกันเป็นเวลาหลายชั่วโมง ผู้นำชุมชนนั่งด้านหน้าเพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ โดยมีลูกบ้านนั่งเก้าอี้ล้อมวงรายงานผลการทำงานและพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอด ผู้วิจัยได้สอบถาม “น้อง” กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่อยู่ในละแวกดังกล่าวว่า การประชุมเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหน ส่วนใหญ่ประชุมเรื่องอะไรกันบ้าง “น้อง” (กลุ่มตัวอย่างห้วยทราย, สัมภาษณ์) ตอบว่า การประชุมไม่ได้มีกำหนดแน่นอน แต่ถ้ามีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน เช่น งานทำบุญ งานเลี้ยงสำคัญๆ หรือการเปลี่ยนเวรเฝ้าหมู่บ้าน ก็จะเรียกประชุมเพื่อแบ่งงานว่าใครต้องทำอะไร ผู้วิจัยสังเกตว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญร่วมมือในการประชุมค่อนข้างมาก บรรยากาศในการประชุมเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และแสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียว บางครั้งเนื้อหาในการประชุมก็มีการยืดเยื้อถึงเรื่องศีลธรรม จริยธรรม และการทำงานเพื่อส่วนรวม ปรัชญาการดำรงกล่าวแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารแบบดั้งเดิมของสังคมลาวจะเป็นแหล่งข้อมูลในการแพร่กระจายข่าวสารออกไปได้อย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาของการสื่อสารแบบนี้ ก็คือ ข่าวสารที่รับเข้ามาและถูกบอกต่อออกไป อาจจะถูกขยายหรือตัดต่อเปลี่ยนแปลงได้ง่าย และยังเมื่อนำไปพูดคุยต่อแบบปากต่อปาก “ข้อเท็จจริง” จะถูกผสมรวมกับความคิดเห็น และอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสารแต่ละคน จนเกิดกลายเป็น “ข่าวลือ” โดยไม่สามารถหาต้นตอของแหล่งข่าวได้แต่คนในสังคมมีแนวโน้มยอมรับข้อเท็จจริงนั้นไว้ในเบื้องต้น ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยได้สอบถาม ข่าวลือในอดีตเกี่ยวกับกรณีแท้งและนิโคลหลุดจากอุ้งแม่หญิงลาวเมื่อหลายปีก่อน ซึ่งไม่มีหลักฐานใดมายืนยันว่านักร้องสองคนนี้ได้กระทำเช่นนั้นหรือไม่ แต่ทุกวันนี้คนลาวก็เชื่อว่าแท้งและนิโคลได้หลุดแบบนั้นจริงๆ

ผู้วิจัย	เชื่อใหม่ว่าเรื่องแท้ง นิโคลเป็นแค่ข่าวลือ
แจน	มันต้องมีมูล มันต้องมีคนนิ่งพูด แต่อาจจะไม่ได้ตั้งใจ (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ปาลี   อย่างเทห์นี้พูดแบบไม่ได้ตั้งใจ คือพูดแบบไม่ทันคิด คน
ลาวทั้งประเทศเบิ่งโทรทัศน์ไทยฟังข่าวไทยเราก็ได้รับรู้ว่า
คนไทย พูดอะไรเกี่ยวกับลาวบ้าง

ผู้วิจัย   ทุกวันนี้เชื่อหรือไม่ว่าเทห์พูดถูกคนลาวจริง

ปาลี   ถ้าไม่พูดแล้วข่าวจะออกไปได้อย่างไร แต่ว่าเดี๋ยวนี้ก็หาย
แล้ว ขอโทษมาแล้ว คือให้แล้วก็แล้วไป เราก็จ้าใจว่าเค้า
พูดแบบไม่ได้ตั้งใจ

(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ปอน” กลุ่มตัวอย่างคนไทยในลาวเล่าประสบการณ์ที่ได้ไปอยู่ในหลวงพระบาง
ประเทศลาวให้ฟังว่า

“ที่นี้ข่าวซุบซิบนินทาจะไวมากจนน่าตกใจ ยิ่งดาราไทยมานี้แทบจะภายใน
ห้านาทีจะรู้เลยว่าเค้าทำอะไรอยู่ที่ไหน มันก็เป็นดาบสองคม คือ ทุกบ้าน
คุยถึงใครก็รู้จัก ไปหมด เป็นระบบป้องกันดูแลในชุมชน แต่ถ้าคนสร้างข่าว
ขึ้นมาทำร้ายก็อันตรายเหมือนกัน เพราะเราจะไม่รู้แหล่งข่าวที่มาเลยจริงๆ
ข่าวมันก็เช็กกันได้ แต่ว่าความเสียหายหลังจากข่าวหลุดออกไปแล้วมัน
ทันการณ์หรือไม่”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่ลาว, สัมภาษณ์)

ดังนั้น ถึงแม้โฆษณาภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ออกอากาศผ่านสื่อ
โทรทัศน์ของไทยในเวลาไม่นานนัก แต่ข่าวนี้ก็ได้แพร่สะพัดออกไปอย่างรวดเร็วจากวิธีการสื่อสาร
แบบดั้งเดิมของลาว แต่ครั้งนี้ไม่ใช่ “ข่าวลือ” เหมือนที่ผ่านมา เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมี
หลักฐานที่เป็นข้ออ้างของฝ่ายลาวอย่างชัดเจน ผู้ชมชาวลาวยังนิยมรับสื่อโทรทัศน์ของไทยและ
เข้าใจภาษาไทยได้ดีสามารถรับรู้สิ่งต่างๆที่ออกอากาศผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทยได้อย่างรวดเร็ว
โดยเฉพาะเรื่องที่ไทยพูดพาดพิงถึงลาว

“คนลาวทั้งประเทศเบิ่งโทรทัศน์ไทย ฟังข่าวไทย เราก็ได้รับรู้ว่าคนไทยพูด
อะไรเกี่ยวกับลาวบ้าง อย่างเป็นประเทศด้อยพัฒนา มีการให้ความช่วยเหลือ
ทางการเงินลาว แต่พวกเจ้าก็ต้องมีจรรยาบรรณไม่สมควรมาดูถูกนะ ถึง

ในขณะที่หากเป็นกลุ่มตัวอย่างคนลาวนอกเขตนครหลวงเวียงจันทน์ อย่างเช่น หลวงพระบาง ปากแบง และห้วยทราย รวมทั้งแรงงานลาวในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ตอบคำถามด้วยอาการนิ่งเฉยเหมือนไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไรมากมาย แต่ก็ยอมรับว่าทราบข่าวจากสื่อไทยและได้นำไปพูดคุยต่อวงสนทนาต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เวียงจันทน์ แต่ก็ไม่ได้รู้สึกโกรธเคืองมากมายนัก

ผู้วิจัย   ตอนเกิดข่าวประท้วงห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ
โลกตะลึง คนลาวคุยเรื่องนี้กันหรือไม่

ป้าสาม   เว้า แต่คุยกันแบบธรรมดา ๆ เนอะ
(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย   รู้ข่าวเรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” มาจากไหน
เข้ม   จากสื่อเป็นส่วนใหญ่ สื่อบอกอะไรก็เชื่อไปตามนั้น อย่างถ้า
ช่องเจ็ดบอกทักษิณไม่ดี คนลาวก็รับรู้ตามว่าทักษิณไม่ดี
ถ้าช่องห้าบอกทักษิณดี ก็จะถูกเถียงกัน ก็ฟังๆกันไป
ตามนั้น

ผู้วิจัย   แล้วได้ดูหนังเรื่องนี้บ้างหรือยัง
เข้ม   ข้าพเจ้าก็ดูจบไปสองรอบแล้วทางเคเบิลทีวี ก็ไม่ได้รู้สึก
โกรธ...แต่ถ้าลึก ๆ แล้วยังรู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไร
(กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย   ได้ข่าวหนังเรื่องหมากเตะ โลกตะลึง โดนแบนหรือไม่
แสง   ได้ข่าว ที่เค้าบอกว่าฉายแล้วก็ประท้วงกัน

ผู้วิจัย   คิดอย่างไรกับหนังเรื่องนี้ถูกห้ามฉาย
แสง   เฉยๆ และถ้าฉายเป็นหนัง คนที่บ้าน (ลาว) ก็ไม่รู้ เพราะว่า
ที่นั่นไม่มีโรงหนัง
(กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” ดูกระจัดกระจาย พบว่า ทั้งคนไทยและคนลาวต่างเข้าถึง

ข่าวการระงับฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” ด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายไทยมีแนวโน้มรับรู้ข่าวจากการถูกกระตุ้นของสื่อมวลชนสมัยใหม่ แต่ฝ่ายลาวมีแนวโน้มรับรู้ข่าวผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทยและถูกกระตุ้นด้วยการสื่อสารกันเองของคนในชุมชน ส่วนปฏิกิริยาการตอบสนองต่อการรับรู้ข่าวนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาวไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งมีแนวโน้มสนใจต่อข่าวนี้ด้วยความเป็นห่วงเป็นใย เช่น กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เคยทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของลาว เป็นต้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ไม่ค่อยมีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาวส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเพียงผิวเผินเพราะไม่ได้สนใจต่อประเด็นข่าวนี้มากนัก ยกเว้นบางรายที่นิยมติดตามกระแสข่าวเด่นเป็นประจำก็จะตามข่าวนี้ด้วยความอยากรู้อยากเห็น กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนลาว พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกรณีข่าวเรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” อย่างมาก โดยอ้างว่าภาพยนตร์ดังกล่าวได้ดูถูกดูหมิ่นคนลาวจนคนลาวไม่สามารถยอมรับได้ แต่ความสนใจติดตามข่าวนี้จริงจังมีแนวโน้มลดลงเมื่อออกไปนอกพื้นที่เวียงจันทน์ โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่หลวงพระบาง ปากแบง ห้วยทราย และแรงงานลาวในไทย มีความสนใจข่าวนี้ในระดับหนึ่งแต่ไม่ได้มีความรู้สึกรุนแรงมากเท่ากับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เวียงจันทน์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าความสัมพันธ์ไทย-ลาวในระดับประชาชนยังคงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันในระดับหนึ่ง เห็นได้จากทั้งคนไทยและคนลาวต่างรับรู้และจดจำข่าวกรณี “หมากเตะโลกเตะลิง” ได้แม้เวลาจะผ่านไปถึงหนึ่งปีกว่าแล้วก็ตาม โดยกลุ่มคนไทยที่มีการเข้าถึงข้อมูลและคอยเฝ้าระวังข่าวความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-ลาวอย่างใกล้ชิด ได้แก่ กลุ่มคนอีสาน กลุ่มคนไทยในลาว และกลุ่มคนกรุงเทพฯ ที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับคนลาว เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ภาคอีสานมีความอ่อนไหวต่อการรับรู้ข่าวคนไทยดูถูกคนลาวมากกว่าพื้นที่กรุงเทพฯ ส่วนในประเทศลาว พบว่า พื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์มีความอ่อนไหวมากกว่าพื้นที่รอบนอกแขวงเวียงจันทน์

8.2 การรับรู้ที่มีต่อการระงับการฉายหนังและการปรับแก้จาก “หมากเตะโลกเตะลิง”

ไปเป็น “หมากเตะรีเทิร์นส”

หลังจากผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างรับชมฉากต่าง ๆ ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” และสื่ूपิเศษเบื้องหลังการแก้ไขจาก “หมากเตะโลกเตะลิง” เป็น “หมากเตะรีเทิร์นส”

ไปแล้ว ผู้วิจัยได้ถามกลุ่มตัวอย่างว่า “เห็นด้วยหรือไม่กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง” และ “เห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจาก ‘หมากเตะโลกตะลึง’ ไปเป็น ‘หมากเตะริเทิร์นส์’ ” คำตอบของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

8.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง”

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนอีสาน กลุ่มคนไทยในประเทศลาว และกลุ่มที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาว สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนลาวนั้น พบว่า คนลาวทุกกลุ่มมีแนวโน้ม “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” โดยข้ออ้างของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวที่ใช้สำหรับการสนับสนุนความคิดเห็นในกรณีนี้ มีดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” อ้างว่า หนึ่งในผู้สร้างภาพยนตร์มีเจตนาใช้มุขตลกดูถูกคนลาว และสอง ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทยลาวได้

“รักษัพงษ์” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนอีสานกล่าวด้วยความจุกะเอียดในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมชอบดูถูกของคนกรุงเทพฯว่า

“เราชอบไปว่าลาวเค้าแบบนี้ละเลยเกิดปัญหา ผมว่าหนังไทยชอบไปทำแบบตำหนิเค้า...ตอนลุงหนุ่ม ๆ เข้ากรุงเทพ เขาก็บอกว่าบักเสี้ยว อยากถีบปากแม่จิบหายเลย”

(รักษัพงษ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“ทองหล่อ” ประธานชุมชนฯ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนอีสานกล่าวเสริมถึงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ลาว-ไทยที่อาจเกิดขึ้นว่า

“ฉายไม่ได้หรือครับ คนกลุ่มนี้อยากหาเงิน แต่ให้คนทั้งประเทศเสียด้วยผมคงไม่ยอม”

(ทองหล่อ, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

เช่นเดียวกับ “สุทธิพงษ์” เจ้าของร้านตัดเสื้อที่อุดรธานี กล่าวว่า

“ขายไม่ได้หรอก เพราะว่ามันเป็นชื่อประเทศเค้า มันส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่แล้ว คนไทยนั่งหัวเราะ แต่คนลาวนั่งเครียด”

(สุทธิพงษ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์คนไทยที่หลวงพระบางถึงกรณีการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่เกิดขึ้นว่าคนไทยที่อาศัยอยู่ประเทศลาวมีความคิดเห็นอย่างไร “เอื้อย” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว มองว่าภาพยนตร์เรื่องนี้สมควรถูกห้ามฉาย เขาให้สัมภาษณ์ว่าตอนอยู่เมืองไทยก็ไม่ค่อยได้สนใจเรื่องคนไทยถูกคนลาวทำไร แต่ตอนนี้ หลังจากย้ายมาอยู่ที่ลาวได้ 3 ปี ทำให้ความคิดของเขาได้เปลี่ยนไปแล้ว การได้เข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนลาว ทำให้ “เอื้อย” ได้เรียนรู้ว่าคนลาวรู้สึกอย่างไรที่คนไทยชอบแสดงท่าทีในเชิงดูถูกคนลาว

“มีรายการของปูโลกเบี้ยวซึ่งออกอากาศ เค้าพาเดินตลาดกลางคืน (ในลาว) ที่นี้เค้าก็มีของกินเรียก ‘ไข่ลูก’ คนไทยเรียก ‘ไข่ข้าว’ ของไทยแกะเปลือกเห็นเป็นตัวแล้ว ... แต่ ‘ปู’ มันไม่กล้ากินแล้วทำท่าขะเขย่ง แล้วก็ไปสะกดให้คุณอื่นกินแทน พอเขากินก็ยังไม่ทำท่าแบบนั้นอีก ซึ่งมันแพร่ภาพ คนที่นี้ก็กินกันธรรมดา และที่เมืองไทยก็กินไข่ข้าว แต่พอเป็นที่นี้ ทำไมต้องทำอย่างนั้น ผมว่ามันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนสำหรับที่นี่มาก”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“เอื้อย” ให้ความเห็นว่าหากคนไทยได้สัมผัสใกล้ชิดกับคนลาวมากกว่านี้ จะช่วยให้คนไทยใคร่ตรองก่อนลงมือทำหรือพูดสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาอย่างระมัดระวังมากขึ้นว่า

“ถ้าคนสร้างหนังเค้าได้สัมผัสคนลาวก็คงไม่สร้าง อย่างคนที่มาทำธุรกิจที่นี้ที่ไม่ใช่พนักงานเที่ยว จะตระหนักถึงความละเอียดอ่อนของคำพูดคำจาที่ก้าวล่วงถึงการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

นอกจากกลุ่มตัวอย่างคนอีสาน และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะลิง” ผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาวทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะลิง” สมควรระงับฉาย โดยอ้างว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้มุขตลกดูถูกดูหมิ่นคนลาวซึ่งน่าจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

“สมควรถูกประท้วงนะ เพราะว่าไปดูถูกเค้าทำให้เค้าดูเป็นตัวตลก ใช้มุขอย่าง การข้อมผม ก็เหมือนการ ไปบอกว่าสังคมเค้าเพิ่งจะมารู้กระแสแฟชั่นตรง นั้น ซึ่งเรื่องการข้อมผมมันก็เป็นเรื่องปกติของสังคมไทย เหมือนเป็นการบอก ว่าลาวก็ยังคงตามเราอยู่”

(ศุภวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทย-
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, สัมภาษณ์)

“ได้เคยเห็นตัวอย่างหนังในโรงมาก่อน ดูปุ๊บก็คิดเล็กๆว่าต้องมีปัญหาตามมา คือ หนังเรื่องนี้ทำเพื่อความสนุก แต่ในด้านของลาวเค้าต้องบอกว่าดูถูกเค้า แน่นอน”

(อภิชาติ, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทย-
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, สัมภาษณ์)

“โดยส่วนตัว ผมก็ไม่ได้มองว่าเป็นการดูถูกคนลาว เพราะว่าถ้าดูแนวคิด ภาพรวมก็เหมือนลาวมีโอกาสไปบอลโลกทั้ง ๆ ที่ไทยไปไม่ได้เลย แต่ปัญหา อาจอยู่ที่มุขตลกที่ไปบอกว่าเค้าใช้ชีวิตแบบบ้าน ๆ เป็นลักษณะของความเขย ความแฉิม ตรงนี้อาจจะเป็นปัญหามากกว่า”

(ชเนศ, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทย-
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, สัมภาษณ์)

“มองด้านหนึ่งอาจจะรู้สึกว่าการประท้วงมันไร้สาระบ้าง แต่มันก็เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ส่วนเรื่องมุขตลกผมว่ามันไม่แปลกหรือกหน้ากตไหนก็มีฝรั่ง ไทย ปัญญาอ่อน ไร้สาระ แต่พอเราไปทำหน้าที่ของประเทศอื่นทำให้เขาตลก ก็ไม่ควร”

(เอ๋, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ-ที่เคยสัมภาษณ์ศิลปินวงเซลของลาว, สัมภาษณ์)

และสำหรับประเด็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจากเรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” เป็น “หมากเตะรีเทิร์นส” โดยการ “ลบสัญลักษณ์ของลาว” ออกจากภาพยนตร์นั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉาย ส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าการลบสัญลักษณ์ของลาวออกไปไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องในระยะยาว โดยอ้างว่าทราบโคที่ทัศนคติของคนไทยที่มีต่อลาวไม่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ที่มักมองลาวว่า “ต่ำต้อย” กว่าไทย ปัญหาการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ในเชิงดูถูกดูหมิ่นจากคนไทยก็คงมีปรากฏให้เห็นต่อไปได้เรื่อยๆ “ต้น” กล่าวว่า “เหมือนเลี้ยงบาลี เพราะว่ามันก็รู้ว่าเป็นลาวอยู่ดี จริงๆไม่ควรเอาออกมาฉายเลย แต่ถ้าถามว่าคนลาวจะมองเราดีขึ้นไหม ก็คงไม่ เพราะโลกทัศน์ไทย-ลาวยังไม่ถูกปรับ คนไทยมองว่าสถานภาพของลาวไม่เท่ากับเรา เราเคยปกครองเค้ามาก่อน ยังไง ๆ มันก็ยังเป็นเพื่อนกันไม่ได้” (ต้น, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทยที่ศึกษาด้านเอเชียอาคเนย์ศึกษา, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนลาว ได้แก่ คนอีสาน และคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศลาวเป็นเวลาหลายปี รวมทั้งกลุ่มคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาว กลุ่มตัวอย่างคนไทยเหล่านี้มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของคนลาวในเรื่องการถูกดูถูกดูหมิ่นจากคนไทยอย่างมาก โดยกลุ่มตัวอย่างคนอีสานมีประสบการณ์ร่วมเช่นเดียวกับคนลาวที่มักถูกคนไทยกรุงเทพฯนำไปล้อเลียนให้ดูเป็นตัวตลกจึงไม่ชอบพฤติกรรมดังกล่าว ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนลาว ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในความรู้สึกของคนลาวที่มีต่อประเด็นการถูกคนไทยดูถูก และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับลาว เช่น นักศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้ซึ่งได้ผ่านกระบวนการหล่อหลอมความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนในมิติระหว่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีความอ่อนไหวต่อการกระทำต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นจึงเห็นด้วยกับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลก

ตะลึง” ที่สามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์ ส่วนใหญ่ไม่คิดว่าการแก้ไขปรับปรุงจากเรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” เป็น “หมากเตะรีเทิร์นส” คือวิธีแก้ปัญหาระยะยาว แต่มันเป็นเพียงการยุติปัญหาเอาไว้ชั่วคราวเท่านั้น เพราะสาเหตุของปัญหาอยู่ที่ทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อลาว มักมองว่า “ไทยอยู่เหนือลาว” เสมอ

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวเกือบทั้งหมด “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายหนังเรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ไม่ว่าจะเป็นที่นครหลวงเวียงจันทน์ เวียงเวียง หลวงพระบาง และคนลาวในกรุงเทพฯ

“สมควร บ่ควรออกฉาย”

(ลิด, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ดีใจ สมควรถูกปิดไม่ให้ฉาย”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เวียงเวียง, สัมภาษณ์)

“ก็รู้สึกเห็นด้วยกับรัฐบาลห้ามฉาย และก็เห็นด้วยว่าควรให้เอาไปปรับปรุง เพราะว่ามันมีบางช่วงบางตอนเป็นการประจานลาวเกินไป”

(เข้ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นคนลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ดีใจที่เค้าไม่ได้ฉายอะ สะใจมากเลยอะ เค้าก็ทำเกินไป สมควรจะโดนแบบนี้ อะ เค้าไม่เอาใจเค้ามาใส่ใจเราก่อนเลย”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” อ้างว่า ประการแรก ภาพยนตร์นำเสนอสิ่งที่บิดเบือนกับข้อเท็จจริงของคนลาว ประการที่สอง ผู้สร้างภาพยนตร์มีเจตนาใช้มุขตลกดูถูก “ชาติลาว” ประการถัดมา การสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับ

ลาวควรผ่านการปรึกษาหารือจากรัฐบาลลาวเสียก่อน และประการสุดท้าย สื่อบันเทิงไทยไม่ใช่เป็นสินค้าเพื่อสร้างกำไร แต่เป็นสื่อข้ามวัฒนธรรมด้วย ดังนี้

ข้ออ้างแรก กลุ่มตัวอย่างคนลาวจำนวนมาก ได้อ้างว่าภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ได้นำเสนอสิ่งที่ยึดเหนี่ยวกับข้อเท็จจริงของคนลาว ทำให้ผู้ชมลาวไม่สามารถยอมรับได้ เช่น ฉากนักฟุตบอลลาวเข้าห้องแช่แข็ง ฉากขอมชนรักเร่สีทอง และฉากการเล่นพนัน เป็นต้น ฉากเหล่านี้สร้างความรู้สึกที่ไม่ดีให้กับคนลาวอย่างมาก เพราะเป็นการล้อเล่นที่เกินเลยมากเกินไป

แจน	ฉากเข้าห้องแอร์ จี๋มูกไหล ไม่ควรมีเลย แล้วจักกะเร่ก็รับปได้
ป้าเวียง	คนไทยดี ๆ ก็มีหลาย แต่เป็นยังเวลาแสดงหนังถึงเจาะจงให้เป็นลาวแบบเฮ็ดป้ายสี ถ้าคนลาวทำหนังคนไทยอย่างนี้ คนไทยจะคิดยังไง ไทยก็คงไม่พอใจคือกัน
หมวย	แต่ละฉากมันเอาความด้อยของคนของประเทศลาวไปล้อเล่น
ป้าเวียง	แล้วมันก็บ่เป็นความจริง
หมวย	อย่างการพนัน
สวย	มันบ่มี
หมวย	มันไม่ได้ติดกันปานนั้น ต้องหรีดไฟเล่นการพนันตลอด
ป้าเวียง	ถึงแม้ว่าลาวเป็นประเทศน้อยอยู่ที่ตามนะแต่ความสามารถของคนลาวก็พอมีอยู่ไม่ถึงกับไปเฮ็ดน้ำมูกย้อยขนาดนั้น (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“คิดว่าไม่พอใจนะ คือไปแล้วต้องผมแดง จี๋มูกโป่งเป็นน้ำแข็งเหมือนว่าพวกเราไม่เคยเจอความหนาว รัฐบาลลาวตอนนั้น ก็ไม่พอใจตอนที่มาฉาย คนลาวคูก็บ่พอใจ เอาเราไปเฮ็ดผมแดง จี๋มูกออกมาสีเป็นน้ำแข็ง มันเหมือนคูถูกกันว่าบ่เคยเจอความหนาว ไม่เคยไปต่างประเทศลิหนา”

(ป้าสี, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ฉากตอนเข้าห้องน้ำชนประตู่ ตรงนั้นมันเหมือนกับว่ามันล้าหลัง เซซ ชื่อ ๆ เด็กบ้านนอกเข้าเมืองแบบนี้”

(น้อม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ฉากห้องแช่แข็ง เหมือนคนลาวไม่เคยไปต่างประเทศ ทนหนาวไม่ได้กินไปทางเหนือของลาวก็หนาว หนาวกว่าเชียงใหม่ด้วย”

(หนิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ฉากข้อมผมทอง เขาก็ไม่ทำกัน ถึงมีก็มีบ้างธรรมดา แต่นี่มันเวอร์เกิน ทองทั้งหัว ถ้าทำไปคงไม่ได้เข้าบ้านแล้ว ย้ายสำมะโนครัวออกไปเลย”

(แปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย ได้ถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “ถ้าหากไม่สร้างลาวไปฟุตบอลโลกให้เป็นหนังตลกจะสร้างหนังเรื่องนี้ออกมาอย่างไร” เมย์ หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวกล่าวว่า

“ก็เป็นแนวให้กำลังใจ ให้เห็นภาพการฝึกฝน ถ้าตลกก็ไม่ต้องเวอร์ขนาดนี้ แต่จริง ๆ ก็ไม่อยากทำเรื่องแบบนี้เท่าไรหรอกมันเวอร์เกินไป”

(เมย์, กลุ่มแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ข้ออ้างที่สอง ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ“ความเป็นชาติ” อย่างมาก เพราะถึงแม้ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” จะเป็นเพียงเรื่องสมมติเพื่อความบันเทิง แต่การนำสัญลักษณ์ประจำชาติของลาวมาทำเป็นเรื่องตลกเกินจริง กลุ่มตัวอย่างคนลาวถือว่าเป็นเจตนาของผู้สร้างภาพยนตร์ที่ต้องการดูถูก “ชาติลาว”

“แปง” นักศึกษาแพทย์ชาวลาวที่มาเรียนต่อในประเทศไทย ได้เล่าความรู้สึกครั้งแรกที่เห็นแผ่นป้ายโฆษณา “ลาวกำลังไปบอลโลก” ในกรุงเทพฯ ว่า “งง ๆ ไม่เข้าใจเลย เพราะอยู่ดี ๆ ก็มีธงชาติลาวมาติด มันคืออะไร และตามข่าวต่อ พอเห็นไตเติ้ลแวบแรกก็รู้สึกว่ามันแย่มาก ทำไมถึงทำออกมาแบบนี้ มันเป็นอย่างนี้เลยหรอ มันทุเรศจัง คิดได้ไง” (แปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

การสร้างแก่นเรื่องเกินจริง โดยให้ประเทศลาวได้ไปฟุตบอลโลกด้วยโทนเรื่องตลกขบขัน สำหรับคนไทยอาจเป็นเรื่องสนุกสนาน แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวไม่ได้คิดเช่นนั้น

- ผู้วิจัย   หนังสือเรื่องนี้คิดว่าทำให้คนลาวดู หรือคนไทยดู
 คู่   ทำให้คนไทยเบิ่ง
 ดิด   ถ้าคนไทยดูแล้วจะสนุก ถ้าคนลาวจะซีเรียส
 ผู้วิจัย   แล้วรู้สึกอย่างไรที่ตอนจบผู้สร้างภาพยนตร์ทำให้ลาวชนะ
                                   ไทย
 วิ   มันเป็นไปไม่ได้หรอก เพราะว่าอันนี้เป็นหนัง ไทยก็รู้อยู่แก่
                                   ใจว่าลาวยังงี้ก็เอาชนะไทยไม่ได้ แต่เอ็ดมาปีนึงแล้วก็ให้
                                   ลาวชนะ ลักษณะก็คือสร้างเรื่องขึ้นมาอันแหละ สร้างมา
                                   แต่ละตอน ๆ ให้ตะบานจี้มูกย้อย ห้องแอร์ มาแล้วก็จี้มูก
                                   โป่ง แล้วมาจากจบก็เลยต้องให้ลาวชนะเพื่อลบสิ่งที่อยู่
                                   เบื้องหลัง
 คู่   แบบครบหัวแล้วลบหลัง เพื่อให้หนังสือเรื่องนี้ได้ฉาย
                                   (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้เล่าให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวฟังว่าคนไทยหลายคนคิดว่าภาพยนตร์เป็นแค่
 สื่อความบันเทิง ไม่น่าจะต้องจริงจังมากนัก แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวยืนยันว่าความบันเทิงที่ดีไม่ควร
 นำเกียรติยศศักดิ์ศรีของชาติอื่นมาล้อเลียน

- ผู้วิจัย   คนสร้างหนังบอกว่านี่เป็นการสร้างเพื่อความบันเทิง
                                   เท่านั้น
 แจน   คนไทยบันเทิง แต่คนลาวบ่ขำ
 หมวย   ขอแสดงความเห็นน้อยนิดว่า ถ้าสร้างหนังขึ้นมาเพื่อเมก
                                   มันนี่หรือความบันเทิงแก่คนดู มันก็เข้าใจ แต่ว่าตลกแล้ว
                                   มันต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ไม่ไปเหยียดหยามเกียรติ
                                   ของคนอื่น ประเทศอื่น มันก็โอเคได้
 ป้าเวียง   ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่าทำไมไม่เป็นไทยเอง
 แจน   ใช่ ก็ถ้าไทยอยากไปฟุตบอลโลกก็สร้างเอาไทยสิ ทำไม
                                   เจ้าต้องมาเอาเป็นลาว
                                   (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย คนไทยหลายคนบอกว่าหนังแค่ล้อเล่น ไม่ต้องซีเรียส
 แปลง ก็ลองมีคนมาทำประเทศคุณดูบ้างสิคะ
 ผู้วิจัย ผมถามคนไทยหลายคนเค้าบอกว่าถึงจะทำเป็นประเทศ
 ไทยก็ไม่ว่าอะไร
 แปลง จริงหรือ อันนั้นมันแค่คำพูดก็พูดได้ แต่ลองดูทำมั่ง
 จริง ๆ สิ อย่าลืมนะ ที่หน้าอกมันมีธงชาติติดอยู่เลย ใคร ๆ
 ก็รู้ ไม่มีใครคิดว่าคุณทำล้อเล่น เพราะมันเป็นการเอาชีวิต
 จริงเข้ามาทำ ลองเป็นธงไทยดูสิ แล้วคุณจะรู้ คุณไม่ได้
 โคนเองโดยตรง คุณก็แค่บอกว่าแค่ว่า ๆ
 (กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แม้แต่กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบางที่มีแนวโน้มยอมรับกระแสความ
 เปลี่ยนแปลงตามโลก ก็มองว่าการนำสัญลักษณ์ประจำชาติของลาวมาใช้ในภาพยนตร์ถือเป็นความ
 ไม่เหมาะสม

“หนังมันก็สนุกดี เนื้อเรื่องของหนังก็ดี แต่ที่เห็นไม่สมควรก็คือเอาชาติลาวมา
 ล้อ อย่างฉากแม่น้ำแฉียงเป็นการประจานว่าคนลาวไม่เคยไปอยู่จุดที่เย็น ๆ และ
 ก็ตอนเอาเพลงชาติลาวและธงชาติลาวมาใช้ ถ้าพูดตรง ๆ ก็คือจริง ๆ แล้วลาว
 ก็คงไม่มีความสามารถไปถึงจุดนั้นได้อยู่แล้ว”
 (เข้ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยสงสัยก็คือ ความตลกเกี่ยวกับ “ความเป็นลาว” เป็นมุขที่สื่อ
 บันเทิงไทยเคยใช้มาก่อนหน้านี้แล้ว แต่เหตุใดภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” จึงถูกโจมตี
 อย่างหนัก ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว พบว่า คนลาวยอมรับตลกก่อนหน้านี้ เนื่องจาก
 ภาษาที่ใช้พูดเป็น “ภาษาอีสาน” ไม่ใช่ “ภาษาลาว” จึงเข้าใจได้ว่า “ลาว” ที่พูดในสื่อบันเทิงไทยก็คือ
 “คนอีสาน” ไม่ใช่ “คนลาว” แต่สำหรับภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แม้ตัวละครจะพูดด้วย
 สำเนียงอีสาน แต่การนำสัญลักษณ์ประจำชาติของลาวมาอ้างอิงทำให้ผู้ชมไม่สามารถตีความเป็น
 อย่างอื่นได้ นอกจากการอ้างถึง “ประเทศลาว” โดยตรง

ผู้วิจัย	ที่ผ่านมาละครไทยก็มีตลกเกี่ยวกับลาวทำนองนี้ออกมา
แจน	ใช่ ส่วนใหญ่เป็นลาวอีสาน
ป้าเวียง	(แย้ง) ไทยอีสาน
สววย	ใช่
หมวย	เขาสามารถจำแนกได้ว่าคนอีสานเว้า ต่างกันน้อยเดียว แต่เขาก็ฟังออกว่า นี่ปี่ไซ้คนลาว
ชาย	สำเนียงมันแตกต่างกัน
สววย	ก็สร้างไปไม่เป็นไร เพราะเป็นไทยอีสาน ปี่ไซ้คนลาว (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าคนลาวมี “ความเป็นชาตินิยม” ก่อนข้างสูง โดยสัญลักษณ์ประจำชาติถือเป็น “ของสูง” ที่ห้ามดึงลงมาจับจ้วง การนำชาติลาวมาล้อเล่นถือว่าเป็นการหมิ่นศักดิ์ศรีคนลาวซึ่งคนลาวยอมไม่ได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่หลวงพระบางกล่าวว่า

“การสร้างเรื่องนี้ถ้าดูผ่านๆ ก็คิดว่าไม่ได้ดูถูก เพราะว่าเป็นหนังตลกสนุก ๆ แต่ถ้าดูให้ดีแล้วก็บ่แม่น คือนเราก็บ่เคยเป็น แล้วมาเฮ็ดเราให้ดูโง่ๆ...รัฐบาลเค้าก็มองว่าไม่เหมาะสม คือคนลาวรักเกียรติกว่าอย่างอื่น ‘คนลาวตายช้อนเกียรติ’ ไม่ยอมให้ใครมาดูถูก มันมีคำสุภาษิตว่า ‘คนไทยตายช้อนข้าว คนลาวตายช้อนเกียรติ เวียดตายช้อนประหยัด’ พุดแบบม่วนซี้ ๆ หมายความว่า คนลาวถือเกียรติที่สุดมาดูถูกไม่ได้”

(ป้าสี, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคนลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ดังนั้น หากนำ “ความเป็นลาว” มาล้อเล่นจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังในประเด็นนี้ให้มาก อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า “ความเป็นชาตินิยม” ของลาวได้ทำให้เกิดการแบ่งแยก “ความเป็นลาว” และ “ความเป็นอีสาน” ออกจากกันในระดับหนึ่ง เห็นได้จากการที่คนลาวไม่ได้ต่อต้านสื่อบันเทิงไทยที่นำตลกสำเนียงอีสานมาล้อเลียนว่าเป็น “ลาว” เนื่องจากคนลาวมองว่า “คนอีสานคือคนไทย” ไม่ใช่ “คนลาว”

ข้ออ้างที่สาม การสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับลาวควรผ่านการปรึกษาหารือจากรัฐบาลลาวเสียก่อน แต่ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ได้ข้ามขั้นตอนการเจรจาที่ถูกต้องตามกระบวนการจึงถือเป็นการผิดมารยาทและสมควรระงับฉาย ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือกับรัฐบาลลาวอย่างมาก เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับลาวผ่านสื่อของไทยนั้น ฝ่ายไทยต้องใช้ความระมัดระวังอย่างสูงเพราะคนลาวสามารถฟังภาษาไทยได้เข้าใจ อีกทั้งสภาพสังคมไทยกับสังคมลาวมีความแตกต่างกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมค่อนข้างมาก ดังนั้นเนื้อหาที่นำเสนอออกมาอาจทำให้เกิดความขัดแย้งจากความไม่เข้าใจกันได้ง่าย ดังนั้น การปรึกษาหารือจึงเป็นกลไกที่ช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับจุดนี้มากนัก กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์กล่าวว่า

ป้าเวียง	เจ้าจะเอาไปแสดงหนัง เจ้าต้องผ่านกระทรวงแถลงข่าว ก่อนที่จะทำอะไรลงไป
หมวย	มันต้องถามความคิดเห็นก่อน
ป้าเวียง	เจ้าไปถ่ายก่อน แล้วเจ้าไม่ให้ดูก่อน เจ้าก็ผิด
แจน	เขาเป็นคนลาว มันก็ไม่ได้เสรีแบบอย่างไทย อยู่ไทยเจ้าอยากเฮ็ดหยั่งก็สบาย

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

และข้ออ้างที่สี่ สื่อบันเทิงไทยไม่ใช่แค่เป็นสินค้าเพื่อสร้างกำไร แต่เป็นสื่อข้ามวัฒนธรรมด้วย กลุ่มตัวอย่างคนลาวอ้างว่า คนไทยกับคนลาวสามารถสื่อภาษาเข้าใจกันได้และคนลาวก็นิยมรับสื่อจากไทยที่ไหลข้ามพรมแดนไปยังฝั่งลาว แต่ฝ่ายไทยมักขาดความระมัดระวังในการนำเสนอเนื้อหาที่พูดพาดพิงถึงลาว

“ตอนดูโฆษณาตัวอย่างหนัง และดูในอินเทอร์เน็ตรู้สึกว่ามันไม่ได้เป็นแค่ขายหนัง แต่มันกระทบกับความรู้สึกของเรามากกว่า”

(หญิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ลาวกับไทยมันเข้าใจภาษากันได้ ไม่ใช่พม่าที่ฟังกันไม่รู้เรื่อง”

(โบ๊, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ความแตกต่างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างไทยกับลาว ทำให้มุมมองความคิดเกี่ยวกับสื่อบันเทิงอย่างภาพยนตร์มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คนไทยมองภาพยนตร์เป็นสื่อบันเทิงที่ต้องตอบสนองความสนุกให้กับคนดูเพื่อผลกำไร แต่ลาวมองว่าภาพยนตร์เป็นสื่อที่สามารถส่งผลกระทบต่อทางวัฒนธรรมได้ด้วย ดังนั้น ขณะที่คนไทยดูภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” ด้วยความสนุกสนานเพราะมองข้ามผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ แต่คนลาวต้องดูไปเครียดไป เพราะเนื้อหาของภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” ไปกระทบต่อวัฒนธรรมของลาว คนลาวจึงยอมรับไม่ได้

“หนึ่ง” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่มาเรียนต่อที่เมืองไทยได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยต่อประเด็นนี้ว่า

“มีพี่ ๆ คนไทยรู้สึกคนสองคนเค้ามาก็คุยว่า ‘ทำไมลาวคิดมากจัง เรื่องแค่นี้ยะทำไมต้องโกรธ’ ก็บอกเค้าไปว่า ‘แล้วถ้าเป็นประเทศของคุณ คุณจะทำยังไง’ เค้าก็บอกว่าเค้าก็ไม่แคร์นะ แต่หนึ่งคิดว่าเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ นี่แหละ เป็นเรื่องที่เราต้องใส่ใจ เพราะว่ามันกระทบกระเทือนถึงวัฒนธรรมของลาว”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ดังนั้น การหิววัฒนธรรมลาวไปใช้อย่างขาดความรู้ความเข้าใจ จึงส่งเสียต่อการถูกต่อต้านจากคนลาวได้ง่าย ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” และละครเรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง” หนึ่งเล่าให้ฟังถึงความอ่อนไหวของคนลาวต่อวัฒนธรรมลาวว่า

“พี่เคยได้ยินหรือเปล่าว่า ประเทศลาวนี้ทำหน้าที่ละครยากที่สุดเลย เพื่อที่เค้าจะรักษาวัฒนธรรมของตัวเองไว้ ฉากหนังเพลงรักริมฝั่งโขงพระเอกเหยียบดอกจำปา มันก็ไม่ได้ เพราะดอกจำปาเป็นสัญลักษณ์ของชาติลาว”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุปกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” นั้น ส่วนใหญ่ไม่พอใจที่ฝ่ายไทยละเมิดอธิปไตยทางความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ด้วยการบิดเบือนความจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาว และการนำสัญลักษณ์ประจำชาติลาวไปใช้อย่างไม่เหมาะสมโดยไม่ได้รับอนุญาต คนลาวมองว่าฝ่ายไทยได้ใช้เสรีภาพเกินขอบเขตและ “ล้ำเส้น” เข้าไปในพื้นที่ทางความหมายของลาวอย่างไม่ให้ความเคารพในศักดิ์ศรีที่เท่าเทียม

กัน ดังนั้นแนวคิดหลัก ๆ ที่ลาวใช้ต่อต้านการประกอบสร้างความหมายจากฝ่ายไทย ก็คือ แนวคิด “ชาตินิยม” ซึ่งวิ่งสวนทางกับวิธีคิดแบบ “ทุนนิยมเสรี” ของกลุ่มผู้สร้างภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” สภาพสังคมและมุมมองทางความคิดที่แตกต่างกันเช่นนี้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ต่อต้านความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ในภาพยนตร์ และนำไปสู่ความคิดสนับสนุนต่อการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว

8.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ “ประนีประนอม” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง”

ผู้วิจัยได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ “ประนีประนอม” กับการระงับการฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ และคนอีสานบางส่วนในบางเงื่อนไข ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่มีแนวโน้ม “ประนีประนอม” มากขึ้น ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่หลวงพระบาง และแรงงานลาวในประเทศไทย โดยข้ออ้างของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวที่ใช้ในการประนีประนอม มีดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวไม่มาก ส่วนใหญ่มีท่าทีประนีประนอมต่อการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” มากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ ได้ใช้จุดยืนของผู้สร้างภาพยนตร์ที่เป็นนักลงทุนซึ่งต้องคำนึงถึงผลกำไรขาดทุนเป็นหลัก การห้ามฉายโดยเด็ดขาดเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายทางด้านการลงทุนอย่างมาก ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้จึง “เห็นด้วย” กับการนำภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ตามข้อทักท้วงของฝ่ายลาวซึ่งเป็นผู้เสียหายให้เรียบร้อย แม้ว่าวิธีนี้อาจไม่ได้สร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับฝ่ายลาว แต่ก็ดีกว่าให้ภาพยนตร์ที่ลงทุนไปแล้วไม่ได้ฉายเลย

“จะให้ดีก็ต้องไม่ฉาย ถ้าเลือกความสัมพัทธ์มาเป็นอันดับหนึ่ง แต่วามันทำไม่ได้ แล้วถามว่าเค้าจะเลิกคิดใหม่ คือ มันคิดไปแล้ว แก้งังมันก็รู้ว่ามันคือลาวอยู่ดีแหละ แต่มันคือทางออกที่ดีที่สุดในการทำธุรกิจให้อยู่รอด และความสัมพัทธ์ก็ยังไปได้ด้วย เป็นการประนีประนอมทั้งสองทาง”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนไทย-

ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“เราต้องเห็นใจคนสร้างด้วย ผมว่าแก้แค่นี้ก็พอแล้ว เพราะใจเค้าก็เจ็บอยู่แล้ว ผมดูผมยังไม่เชื่อเลยว่าอามีจริงในโลกนี้ เค้าบอกว่ารู้ดี โคนไบแดง หนังสือเรื่องนี้ก็ โคนเบนด้วย ผมว่าเค้ายกจุมมาดีแล้ว แต่ผมว่ายังงี้ก็เจ็บอยู่ดี ก็คือเราก็อทำเต็มที่ของเราแล้ว ผมว่ามันเป็นทางออกที่ดีที่สุดแล้ว”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนอีสาน แม้ “เห็นด้วย” กับการรับผิดชอบของทีมผู้สร้างภาพยนตร์ที่ได้นำภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ แต่ก็ได้สร้างเงื่อนไขว่าควรให้ฝ่ายลาวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหรือการแก้ไขปรับปรุงด้วย

“หนังเรื่องนี้ควรให้ลาวสร้าง ไม่ใช่ไทยสร้าง หนังสือสร้างให้เค้าดูเวอร์เกิน”

(ทองหล่อ, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“รับผิดชอบแล้วละ และทางลาวก็น่าจะรับได้ เพราะผู้สร้าง ผู้แสดงก็ออกมาขอโทษแล้ว ชื่อไม่ได้เอ่ยถึงแล้วก็น่าจะโอเค ถ้าปรับปรุงแล้วก็น่าจะโอเค แต่จริงๆ น่าจะร่วมมือกัน เราต้องฟังความคิดเห็นเขาบางเรื่อง...ถ้าจะสร้างควรให้เจ้าหน้าที่เค้ามาดูว่ามันเหมาะสมหรือไม่ ถ้าเส้นหรือไม่”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ประนีประนอม” ต่อการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” มีสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มคนกรุงเทพฯ ที่ใช้จุดยืนแบบทุนนิยมที่คำนึงถึงกำไรขาดทุน กับกลุ่มคนอีสานที่มีจุดยืนความเป็นทุนนิยมไทยผสมกับความเป็นพันธมิตรด้านวัฒนธรรมกับลาว ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนอีสานไม่ได้ปฏิเสธความเป็นภาพยนตร์บันเทิงของฝ่ายไทย แต่ได้สร้างเงื่อนไขว่าควรให้ฝ่ายลาวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบสร้างความหมายให้กับ “ความเป็นลาว” ในมุมมองของคนลาวไม่ใช่สร้างจากจุดยืนของคนไทยฝ่ายเดียว

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีท่าทีประนีประนอมคิดว่าการให้ฝ่ายลาวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหรือการแก้ไขปรับปรุงภาพยนตร์น่าจะเป็นหนทางที่ดี แต่ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวมีแนวโน้มไม่ต้องการให้ฝ่ายไทยสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับลาวเลย เพราะหากสร้าง

ภาพยนตร์เกี่ยวกับลาว ควรให้คนลาวเป็นฝ่ายสร้างเองมากกว่า ดังนั้น ทางออกสำหรับการหลีกเลี่ยงการระงับฉายก็คือการไม่ต้องกล่าวถึงลาว และเปลี่ยนไปใช้ชื่อประเทศอื่นแทน

“ถ้าบันเทิงทำไมเจ้าต้องเอาประเทศลาว ถ้าเอาประเทศอื่น หรือที่ทำไปนี่ก็ถูกต้องแล้ว (เปลี่ยนเป็นอาวี) จะเว้าไทยอีสานของเจ้าก็เว้าไปความหมายไม่เป็นลาวก็แล้วไป”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

“ถ้าคนแสดงเป็นคนลาว คนลาวสร้าง อันนี้เราก็ยอมรับ แต่นี่ไม่ใช่คนลาวทำ”

(เชียว, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ดังนั้นแนวความคิดเรื่องการให้ลาวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างภาพยนตร์จึงไม่ได้เป็นสิ่งที่คนลาวต้องการ เพราะคนลาวรู้ว่าตนเองไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เท่าที่ผ่านมालาวแทบไม่เคยมีโรงภาพยนตร์เพราะอุตสาหกรรมภาพยนตร์เป็นกิจการที่รัฐบาลลาวไม่ได้ให้การสนับสนุน ทางออกที่ลาวเสนอจึงเป็นการให้หลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงลาวโดยหันไปใช้ชื่อประเทศอื่น ๆ แทน หรือมีจะนั้นก็ให้คนลาวเป็นคนสร้างหนังของตัวเองขึ้นมา

อย่างไรก็ดี ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างคนลาวเกือบทั้งหมด “เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แต่ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวบางส่วนไม่ได้มีท่าทีต่อต้านรุนแรงมากนัก ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่หลวงพระบาง และแรงงานลาวในประเทศไทย

ผู้วิจัย คิดว่าหนังเรื่องนี้สมควรถูกห้ามฉายหรือไม่

ป้าสาม ไม่แน่ใจ คือถ้าคิดให้เป็นแนวสนุกมันก็เป็นไปได้แนวนี้ แต่ถ้าคิดไปอีกแง่หนึ่ง มันก็ว่าคนลาวทำไมคูโง่อย่างนี้ บ่มีการพัฒนาตัวเอง ต้องให้คนอื่นมาทำให้ก่อน เหมือนเราค้าหลัง

(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย คิดอย่างไรกับหนังเรื่องนี้ที่ถูกห้ามฉาย

แสง ก็รู้สึกธรรมดา ไม่ได้ซีเรียอะไร ในภาพยนตร์เค้าก็เล่นตามบทไป ที่เค้าประท้วงผมก็ไม่ว่าเค้าประท้วงจุดไหน

เหมือนกัน จุดแข็งกับข้อบกพร่องเร้าใจไหมครับ แต่ที่
ลาวก็ไม่ค่อยมี ข้อบกพร่องเร้าใจก็ไม่ค่อยเหมือนกัน แต่ข้อบกพร่อง
เรื่องธรรมดา ไม่น่าโทษ เราประชาชนตัวเล็กๆก็ไม่ได้ว่า
อะไร

(กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวที่อยู่นอกเขตนครหลวงเวียงจันทน์
ส่วนใหญ่ยอมรับได้กับการแก้ไขปรับปรุงจาก “หมากเตะ โลกตะลึง” เป็น “หมากเตะรีเทิร์นส์”
หลังจากที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้ตัดสัญลักษณ์ประจำชาติลาวต่าง ๆ ออกไปจากภาพยนตร์

ผู้วิจัย
เข้ม คิดอย่างไรกับการที่ผู้สร้างภาพยนตร์ยอมแก้ไขปรับปรุง
คิดว่าคนไทยมีความรับผิดชอบ เพราะสร้างไปแล้วก็
ต้องฉาย การปรับปรุงมันก็เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์
ระหว่างชาติของพวกเรา ถ้าปล่อยให้ขายตัวเก่าไป มันก็จะ
เป็นการดูถูกหรือว่าเหยียดหยามเรา เพราะว่าเนื้อหาที่ไทย
สร้างเกี่ยวกับลาว ลาวมักเป็นจี๋เข้าเสมอ

ผู้วิจัย
เข้ม เชื่อหรือไม่ว่าผู้กำกับทำด้วยความจริงใจ
ตั้งแต่ยอมปรับเปลี่ยน ลบสิ่งไม่งามเกี่ยวกับธงชาติลาว
ออกไป ก็ถือว่าเป็นจริงใจแล้ว

(กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย
หรือไม่

ป่าหนึ่ง ถ้ารัฐบาลลาวไม่ว่าอะไร พวกเราก็ไม่มีอะไร เราเป็น
ผู้น้อย เรื่องนี้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่

(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย
ทุกคน คิดว่าผู้สร้างภาพยนตร์รับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน
รับผิดชอบต่อมาก

- แปง   คิดว่าประเทศไทยรับผิดชอบมากแล้ว จริงอยู่ว่าไทยไม่แก้
ก็ไม่ได้ รายได้อาจร้อยล้าน แต่มันไม่อาจเข้าไปเยียวยา
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้
- โบ๊   ชายแดนติดกัน ปล่อยไปยาว ๆ อาจมีความขัดแย้งต่าง ๆ
เกิดขึ้นตามมา
- แปง   ก็ขอให้มันครั้งนี้ครั้งเดียว ถ้ามีอีกก็คงต้องบอกว่าเริ่มโกรธ
แล้ว คุณรู้ว่าที่ผ่านมาเคยเกิดขึ้นมาแล้ว แล้วยังให้เกิดขึ้น
อีก แสดงว่าตั้งใจ

(กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างนครหลวงเวียงจันทน์มีแนวโน้ม “ไม่ยอมรับ” การแก้ไขที่
เกิดขึ้น โดยอ้างว่าเนื้อเรื่องยังคงเหมือนเดิมเพียงแต่เปลี่ยนชื่อประเทศ ซึ่งคนดูก็รับรู้ไปแล้วว่าเป็น
“ลาว”

- ผู้วิจัย   ลบลาวออกไปจากภาพยนตร์เรื่องหมากเตะแล้ว คิดว่า
พอใจแล้วหรือยัง
- ตุ๋   มันก็คือเก่า คนลาวก็ยังเป็นตัวตก
- สิต   คือทำไปแล้ว เว้าไปแล้ว จะมาเปลี่ยนอย่างนี้ เราก็รู้อยู่แล้ว
- วิ   เนื้อหาตัวเดิม แค่ลบโลโก้ ออก เปลี่ยนชื่อใหม่เอง
- ผู้วิจัย   แล้วพอให้อภัยได้หรือไม่
- ทุกคน   (หัวเราะ ยิ้ม ๆ ไม่ตอบ)

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ยังได้อ้างอีกด้วยว่า
ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” มีเป้าหมายมุ่งแสวงหาผลกำไร โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่
จะตามมาอย่างรอบคอบ ผู้วิจัยได้ถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “เชื่อหรือไม่ว่าผู้สร้างภาพยนตร์ไม่มี
เจตนาดูถูกคนลาว” คำตอบมีทั้งเชื่อและไม่เชื่อ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนลาวกล่าวว่าผู้สร้าง
ภาพยนตร์ควรไตร่ตรองให้รอบด้านมากกว่าการนึกถึงผลกำไรเพียงอย่างเดียว

ผู้วิจัย	เชื่อหรือไม่ว่าผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ได้ตั้งใจดูถูกคนลาว
หลายคน	เชื่อ
สุดา	ก็คงไม่ได้ทันคิดถึง
หมวย	คงคิดถึงแต่เรื่องกำไร แต่เราต้องคิดนะว่าถ้าเป็นใครมา ล้อเลียนเราแบบนี้ เราจะพอใจหรือไม่
แจน	แบบอยากได้เงินจนหน้ามืด
ป้าเวียง	คือถ้าอยากสร้าง ก็อย่าไปว่าถึงประเทศลาว จะสร้างก็ต้อง ดูเรื่องความสัมพันธ์ด้วย (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์มองว่าวิธีที่ดีที่สุดคือการห้ามไม่ให้
ภาพยนตร์ออกฉายเลย

ผู้วิจัย	ถ้าอยากให้ปัญหาแก้ไขจริงๆควรทำอย่างไร
ทุกคน	บ่ต้องฉายเลย สร้างมาใหม่ บ่ต้องฉาย
หมวย	แล้วถ้าวันหลังจะมาฉายเรื่องอีหยังก็ตามแต่ที่มาจากเกี่ยวกับ ประเทศอื่นก็ต้องไปเจรจากันก่อน เพราะว่าแต่ละประเทศ ก็มีตัวแทนอยู่ในประเทศของเจ้าอยู่แล้ว ก็น่าจะปรึกษากัน (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ดังนั้น เห็นได้ว่ากระแสการต่อต้านภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” เกิดขึ้น
อย่างเข้มข้นในบริเวณพื้นที่เมืองหลวงของลาว คือ นครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนในบริเวณรอบนอก
นครหลวงเวียงจันทน์ แม้ว่าจะมีกระแสการต่อต้านเกิดขึ้น แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่าคนลาวใน
พื้นที่รอบนอกไม่ได้มองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่โตมากนัก และยังมีแนวโน้มการประนีประนอมกับ
ไทยมากกว่าพื้นที่เมืองหลวงของลาว

8.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ “ไม่เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง”

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ “ไม่เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” ล้วนเป็นกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งสิ้น ไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มตัวอย่างคนลาวคนใด “ไม่เห็นด้วย” กับการห้ามฉายภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” โดยข้ออ้างของกลุ่มตัวอย่างคนไทยจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับการห้ามฉายภาพยนตร์ฯ มีดังต่อไปนี้

ข้ออ้างในอันดับต้น ๆ ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ไม่เห็นด้วย” กับการทักท้วงของคนลาวในกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” คือถูกคนลาว จนต้องถูกระงับการฉายไปนั้น คือการมีทัศนคติว่า “ภาพยนตร์คือสื่อบันเทิง” และประเภทของหนังก็เน้นการสร้างจากจินตนาการ (fiction) ไม่ได้เป็นประเภทให้ความรู้หรือเสนอข้อเท็จจริง (non-fiction)

“มันไม่ใช่สารคดีนะ มันเป็นแค่หนัง คนสร้างก็คิดแก่นเรื่องเป็นนิยายมีเจ้าชายเจ้าหญิง”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ดูถูกตรงไหน ลาวคิดมากไป มันก็แค่หนังตลก”

(วรรณ, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

สอง กลุ่มตัวอย่างคนไทยได้อ้างว่าผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ได้มีเจตนาดูถูกคนลาว แต่ต้องการสร้างภาพยนตร์เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกสนุกสนานมากกว่า ดังนั้น การห้ามฉายหรือการถูกกล่าวหาว่าจงใจดูหมิ่นคนลาวจึงเป็นเรื่องที่รุนแรงเกินไป “โหม” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯกล่าวว่า

“เชื่อว่าคนสร้างไม่มีเจตนาดูถูก แต่เค้าคงคาดไม่ถึงถึง เค้าคงมองเรื่องความสนุกสนานมากกว่าการมานั่งคิดว่าเป็นการดูถูกกัน”

(ใหม่, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

และสาม กลุ่มตัวอย่างคนไทยบางคนอ้างว่า ในโลกความเป็นจริงของลาวก็มีสภาพไม่แตกต่างจากในภาพยนตร์ ดังนั้น น่าจะแก้ไขที่โลกความเป็นจริงด้วย เพราะคนทั่วไปก็ยังรับรู้ว่าเป็นประเทศลาวที่มีสภาพเหมือนกับในภาพยนตร์

“ประเทศเค้าเองยังไม่เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของตัวเองเลย ถ้าอยากให้คนอื่น
รับรู้ว่าตัวเค้าคูลี่ขึ้น เค้าก็ต้องเปลี่ยนตัวเองด้วย”

(ใหม่, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ไม่เห็นด้วย” กับ
ข้ออ้างการประท้วงของคนลาวว่าภาพยนตร์ “หมากเตะโลกตะลึง” ดูถูกคนลาว จนทำให้หนังต้อง
ถูกระงับฉายในที่สุดนั้น คือ กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นคนกรุงเทพฯที่มีประสบการณ์ดูภาพยนตร์
ฮอลลีวู้ดมาแล้วอย่างโชกโชนทั้งสิ้น ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯเหล่านี้จึงได้อ้างว่า
ภาพยนตร์ของฮอลลีวู้ด หรือในประเทศเสรีนิยมล้วนมีการสร้างภาพยนตร์ตลกล้อเลียนที่แรงกว่านี้
หลายเท่า แต่ก็ไม่ได้มีปัญหา เพราะผู้ชมทราบดีว่าสิ่งที่รับชมเป็นเพียงเรื่องล้อเล่นสนุก ๆ เพื่อความ
ผ่อนคลายมากกว่าการต้องนำไปคิดจริงจัง

ผู้วิจัยถามกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯที่ไม่เห็นด้วยกับการห้ามฉายภาพยนตร์ว่า
“หากต่างชาติมาสร้างให้ไทยดูตลกแบบนี้บ้าง จะรู้สึกอย่างไร” กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเฉยๆ
ไม่รู้สึกอะไร และเชื่อว่าหากประเทศลาวเปิดเสรี คนลาวจะไม่มาเสียเวลากับเรื่องเหล่านี้

“ไม่โกรธ เรื่องจริงเรื่องเล่นมันไม่เหมือนกัน แล้วที่รู้ว่าฝรั่งเค้าก็ทำแบบนี้กับคิง
เค้าเอง ฝรั่งเค้าก็ทำ คือมันก็เป็นแค่เรื่องทำสนุก ๆ ขึ้นมา...คือพี่รู้ว่ามันไม่ใช่ของ
จริง ยังไง มันก็คือบันเทิง”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ถ้าลาวมีการค้าขายเยอะ ๆ ตอนนั้นเค้าคงไม่คิดแล้วละ เพราะว่าวัตถุนิยม เข้าไป
เค้าก็เปลี่ยน เค้าไม่แคร์เรื่องพวกนี้แล้วละ ชาตินิยมก็หายไป รักตัวเองมากกว่า”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ส่วนคำถามที่ว่า “แล้วทำไมคนลาวถึงไม่พอใจ” กลุ่มตัวอย่างคนไทยกลุ่มนี้แสดง
ความเห็นว่

“ขึ้นว่าประเทศที่ด้อยพัฒนานั้นะเหมือนกันหมด คือฟิงขาวลือ หรือมีอะไรมา
สะกิดต่อมชนิดนั้นก็แตกฮือเป็นเรื่องใหญ่ อย่างเรื่องนิโคล ขึ้นฟิงสัมภาษณ์เป็น
ชั่วโมง ก็ไม่เห็นจะด่าลาวตรงไหนก็เป็นเรื่อง อย่างเขมรก็เหมือนกันไม่มีมูลอะไร

เลข แต่คนที่มีการศึกษาน้อย ไปสะกดต่อมที่เค้ารู้สึกด้อยเท่านั้นแหละก็
เออออห่อหมก ไม่ได้ศึกษาให้ดี”

(วรรณ, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมคิดว่าคนลาวอาจรู้สึกที่ตัวเองอยู่ในระดับประมาณเนี่ยะ สมมติว่ามีหนึ่ง สอง
สาม เค้ารู้ว่าตัวเค้าเองอยู่ตรงนี้อยู่แล้วไม่อยากให้ใครมาตอกย้ำว่าเค้ายังอยู่แค่นี้
ไม่อยากให้ใครมาตอกย้ำ ว่าชั้นยังไม่ได้ก้าวไปไกลถึงขั้นนั้นเลย”

(เจียบ, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ “ไม่เห็นด้วย” กับการห้ามฉาย
ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง ล้วนเป็นกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯทั้งสิ้น โดยกลุ่มตัวอย่าง
คนไทยกรุงเทพฯเหล่านี้ใช้ข้ออ้างว่า หนึ่ง ภาพยนตร์เป็นสื่อบันเทิง สอง ผู้สร้างภาพยนตร์ไม่มี
เจตนาดูถูกคนลาว และสาม โลกความเป็นจริงของลาวก็ไม่ได้แตกต่างจากในภาพยนตร์ ซึ่งข้ออ้างที่
ได้รับการยอมรับมากที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯที่ไม่เห็นด้วยกับการห้ามฉาย
ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ก็คือ ความเป็นสื่อบันเทิงของภาพยนตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างคน
ไทยกรุงเทพฯได้ใช้ประสบการณ์ในสังคมเมืองแบบทุนนิยมเสรีเข้าไปหักล้างว่า ประเทศลาวยัง
ด้อยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการสื่อสาร และการศึกษา ทำให้โลกทัศน์ของคนลาว
คับแคบกว่าประเทศเสรีนิยมที่เปิดกว้างในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งถ้าหากคนลาวมีการศึกษาที่ดีและมีความ
เป็นทุนนิยมมากขึ้น คนลาวจะเปลี่ยนวิธีคิดจาก “ชาตินิยม” มาเป็น “สากลนิยม” เหมือนนานา
อารยประเทศ

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างข้างต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างคน
อีสานและคนไทยในประเทศลาวได้ใช้จุดยืนเรื่อง “ความเป็นชาติ” ในสายตาคนลาวจึงได้
สนับสนุนว่าภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” สมควรถูกระงับฉายเพราะไปดูถูกศักดิ์ศรีของ
คนชาติลาว ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯที่ไม่เห็นด้วยกับการระงับฉายภาพยนตร์เรื่อง
“หมากเตะโลกตะลึง” ได้ใช้จุดยืนของ “ความเป็นโลก” ที่อ้างถึงความ เป็นภาพยนตร์แบบ
อุตสาหกรรมฮอลลีวูดที่บันเทิงได้อย่างไร้ขีดจำกัด จึงมองข้ามเรื่อง “ความเป็นชาติลาว” ไป เหลือ
แต่ความเป็นภาพยนตร์บันเทิง สุดท้ายกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ประนีประนอมกับประเด็นการถูก
ระงับฉายได้ใช้จุดยืนระหว่าง “ไทย” กับ “ลาว” โดยสายตาข้างหนึ่งก็มองแบบคนไทยที่สนุกไป
ภาพยนตร์ไทยได้ แต่สายตาอีกข้างหนึ่งก็มองถึงความรู้สึกของคนลาวที่คงไม่พอใจที่ถูกนำไป
ล้อเลียน กลุ่มตัวอย่างนี้ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับคนลาว

8.3 ผลกระทบความสัมพันธ์ไทย-ลาว: จากความขัดแย้งในโลกสู่โลกความเป็นจริง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างคนลาวและคนไทยมองว่าภาพยนตร์สามารถสร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ แต่สำหรับในกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ไม่น่าจะสร้างความตึงเครียดถึงขั้นเดินขบวนประท้วงอย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนลาวมองว่าหากไทยยังคงแสดงปมเงื่อนของตนด้วยการตอกย้ำความหมายในเชิงกดทับลาวเอาไว้เรื่อย ๆ จะทำให้ความไม่พอใจในระดับปัจเจกสะสมความเครียดมากขึ้นจนปะทุเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นมาได้เช่นกัน

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่างคนไทย ได้อ้างว่าปัจจัยภายใน และภายนอกของลาวจะเป็นกลไกในการควบคุมความรุนแรงไม่ให้ลุกลามใหญ่โตได้ ประการแรก คือ บุคลิกลักษณะนิสัยของคนลาวไม่ได้เป็นผู้นิยมความรุนแรง สอง คนลาวมีนิสัยลึกลับง่ายเหมือนคนไทย สาม ความเป็นชาตินิยมของคนลาวกระจุกตัวอยู่ในเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น สี่ สื่อไทยครอบงำความคิดของคนลาวได้ระดับหนึ่ง และห้า รัฐบาลไทยและลาวต้องแสวงหาทางป้องกันล่วงหน้า

การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับการสู้รบระหว่างไทยกับลาวในอดีตมีน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า คนไทยส่วนใหญ่มองลาวในฐานะ “เมืองขึ้น” หรือ “บ้านพี่เมืองน้อง” มากกว่ามองลาวเป็นศัตรู ด้วยเหตุนี้ภาพความรุนแรงของคนลาวจึงไม่ได้อยู่ในความคิดของคนไทยมากนัก ดังเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยให้สัมภาษณ์ว่า

“อย่างถ้าภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกปล่อยให้หายไป คนลาวก็อาจประท้วงคว่ำบาตรสินค้า แต่ก็เชื่อว่าคงไม่รุนแรงเพราะว่าคนลาวเป็นคนที่ไม่รุนแรง เค้านุ่มนวลละเมียดละไม เราไม่เคยเห็นตั้งแต่เรียนมาเลยว่า ไทยกับลาวจะมีปัญหาความรุนแรงเหมือนพม่า ที่ต้องรู้สึกเกลียดพม่า คิดว่าลาวก็คงได้แต่ประท้วงเท่านั้นเอง”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ความเชื่อที่ว่าคนลาวมีนิสัยรักสงบ และไม่ชอบความรุนแรง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยมองว่าเหตุการณ์ที่ท้าวกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” จากฝ่ายลาวไม่น่าทำให้เกิดเหตุการณ์บานปลายขึ้นมาได้ นอกจากนั้นคนไทยยังได้อ้างว่าคนลาวน่าจะนิสัยดีง่ายเช่นเดียวกับคนไทย

“ชั้นว่าโกรธเป็นกระแสด เดี่ยวเค้าก็ลืมแล้ว”

(พร, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“เหมือนคนไทย ลืมง่าย เดี่ยวก็คงลืม”

(บุรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ข้ออ้างอีกประการหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างคนไทย ก็คือ ความเชื่อที่ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ได้กระจายไปทั่วประเทศลาว แต่เป็นการประท้วงของคนลาวบางกลุ่มบางพื้นที่เท่านั้น

“คนที่อยู่ห่างๆออกไป เค้าก็ไม่ได้สนใจหรอกว่ามีอะไรเกิดขึ้น ตรงเวียงจันทน์จะชาตินิยมมากกว่า หรือถูกเปรียบเทียบเยอะกับไทย เพราะว่ามันใกล้ใจครับ ไทยก็จะมองว่าเวียงจันทน์ก็เป็นเหมือนบ้านนอกของหนองคายทั้ง ๆ ที่เป็นเมืองหลวงของเค้า แต่คนลาวเวียงจันทน์จะคิดว่านี่คือเมืองหลวงของชั้น อย่านมาดูถูก เพราะฉะนั้นผมคิดว่าความขัดแย้งมันน่าจะรุนแรงตรงนั้น แต่หลวงพระบางที่นี้ไปเรื่อย ๆ”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ที่ว่าลาวบางกลุ่มก็อาจไม่รู้สิ ถ้าน้องไปสัมภาษณ์กลุ่มคนที่มีการศึกษา เค้าแยกแยะได้แล้ว แต่เผอิญสื่อมันไปทุกกลุ่มทั่วประเทศ เราต้องเข้าใจว่าคนมันไม่ได้มีการศึกษาทั่วประเทศ เพราะฉะนั้นสื่อก็ต้องระวังในเรื่องนี้ด้วย”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมว่าคนที่อายุสี่สิบอัพ เค้าไม่พอใจแน่ คนกลุ่มนี้ผ่านอะไรมาเยอะ ผ่านยุคที่ไม่มีไฟฟ้ามาก่อน ผ่านความยากลำบาก ผมว่าเค้าต้องคิดเหมือนกัน แต่คงไม่รุนแรงแบบเขมร แต่เด็กรุ่นใหม่คงไม่คิด เพราะว่าเค้าเสพติดไทยร้อย

เปอร์เซ็นต์ คำก็บันเทิงไปกับสื่อ จะไม่ค่อยละเอียดอ่อนหรือคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“เชื่อ (ว่าภาพยนตร์สร้างผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้) แต่คงไม่ใช่สงครามรุนแรง ก็แค่ไม่พอใจกัน อีกอย่างหนังเรื่องนี้สร้างลาวให้เป็น ‘ตัวตลก’ ไม่ได้ให้เป็น ‘bad guy’ ต่างกันนะ ดิถีความเลวทรามมันน้อยกว่า ก็แค่ให้ลาวขำ ๆ ก็คงไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง”

(ปู้, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“เค้าก็รับวัฒนธรรมไทยกันเยอะมาก วันหยุดก็ไปฝั่งไทย ไปช้อปปิ้ง ไปดูหนัง ฟังเพลง คนพวกนี้ไม่รู้สึกหอรอก คนที่นี้รับสื่อไทยเยอะมาก ดูได้ทุกบ้านเลย ... ช่องลาวเค้าก็ดูกัน แต่ส่วนใหญ่ดูละครไทย ผมเพิ่งดำน้ำองที่ร้านไป เค้าบอกว่าอยากพูดไทย พูดวะวะ เว้ยๆ ก็บอกว่านี้ไปเลียนแบบมาจากทีวีไซ้ใหม่ ถ้าอยากเรียนจะสอนให้ เค้าก็อ่าย เค้าอยากพูดไทย”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว และคนไทยที่มีประสบการณ์ทำงานกับคนลาวได้อ้างว่า คนลาวในพื้นที่เวียงจันทน์ คนวัยผู้ใหญ่ของลาว และคนลาวที่มีการศึกษาน้อยเท่านั้นที่จะลุกขึ้นมาต่อต้าน ส่วนเด็กลาวรุ่นใหม่ได้ถูกสื่อไทยครอบงำให้สนุกเพลิดเพลินไปกับความบันเทิงจนเคยชิน และแม้แต่เรื่องการสร้างลาวให้เป็นตัวตลกก็เป็นความบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่ไม่ต้องนำไปคิดให้จริงจังมากนัก ดังนั้น คนลาวกลุ่มนี้จะไม่รู้สึกต่อต้านความเป็นสื่อบันเทิงของไทยอย่างรุนแรงมากนัก

และสุดท้ายกลุ่มตัวอย่างคนไทยอ้างว่ากลไกของรัฐ จะต้องแสวงหาวิธีการป้องกันและควบคุมความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น

“คิดว่าคนลาวคงไม่ถึงกับลุกฮือหอรอก แต่มองว่ากระทรวงการต่างประเทศเค้าไม่ปล่อยเรื่องนี้ไปหอรอก เค้าต้องทำงานหนักมากเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในเรื่องพวกนี้ ต้องตอบคำถามเยอะขนาดไหนเวลาเจอทูตฝั่งโน้น”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“คือคนลาวถ้าในระดับนโยบายของประเทศจบ แล้ก็จบ ไม่มีการมาคิดเล่นกัน เป็นข้อดีของคนลาวอย่างหนึ่ง คือคนที่นี่เวลาเคลียร์ว่าจบแล้วก็จบ ไม่มาย้อนถึงอดีตว่ายังงั้นยังงี้”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ไม่เชื่อว่าลาวจะกระทำความรุนแรงกับฝ่ายไทยได้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยบางส่วนจึงไม่ได้รู้สึกต่อต้านเมื่อลาวออกมาประท้วง เห็นได้จากเมื่อผู้วิจัย ถามว่า “คิดว่าลาวประท้วงเกินกว่าเหตุหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนไทยตอบว่า

“ก็เข้าใจ เข้าใจมีสิทธิประท้วง สิ่งที่เรารักและหวงแหนสิ่งไหน มันก็จะอ่อนไหวสำหรับเรา ซึ่งความอ่อนไหวในแต่ละประเด็นของแต่ละคนไม่เหมือนกัน”

(นำ, กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ไม่ แต่มันทำให้เราหันมามองตัวเองมากขึ้นว่าทำไมเรามีปัญหาแบบนี้กับประเทศเพื่อนบ้านบ่อยจัง”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทยที่ศึกษาด้านเอเชียอาคเนย์ศึกษา, สัมภาษณ์)

จากเหตุผลกล่าวอ้างต่าง ๆ ข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยไม่เชื่อว่าภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกะเตะลิง” จะกลายเป็นชนวนความบาดหมางในระดับที่รุนแรงได้ ทว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวก็อ้างว่า ความขัดแย้งที่รุนแรงอาจเกิดขึ้นได้เช่นกันจากการคุกคามของ “ข่าวลือ” ซึ่งประเทศลาวข่าวลือจะแพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็วมาก โดยข้อเท็จจริงจะถูกผสมเข้ากับอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ส่งสารจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง จนไม่สามารถแยกได้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง อะไรคือความคิดเห็นส่วนตัว ทำให้ข่าวที่กระพือออกไปนั้นเต็มไปด้วยการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลมากขึ้นเรื่อย ๆ และเกิดการปะทุกลายเป็นความรุนแรงขึ้นมาได้ในที่สุด

“ที่นี้ข่าวซุบซิบนิทาจะไวมากจนน่าตกใจ ยิ่งดาราไทยมานี่ แทบจะภายในห้านาที จะรู้เลยว่าเค้าทำอะไรอยู่ที่ไหน มันก็เป็นดาบสองคม คือ ทุกบ้าน คอยถึงใครก็รู้จักไปหมด เป็นระบบป้องกันดูแลในชุมชน แต่ถ้าคนสร้างขึ้นมาทำร้ายก็อันตรายเหมือนกัน เพราะเราจะไม่รู้แหล่งข่าวที่มาเลย จริง ๆ ข่าวมัน

ก็เชื่อกันได้ แต่ว่าความเสียหายหลังจากข่าวหลุดออกไปแล้วมันทันการณ์หรือไม่”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ถามว่าคนหลวงพระบางชอบความรุนแรงไหม ไม่หรอก แต่ก็อาจมีกลุ่มหนึ่งที่เป็นตัวจุดชนวน กลุ่มนั้นอาจจะเป็นใครส่งมาก็ได้ ถ้ามีคนกระชิบมาให้ลูกฮือ มันก็พร้อมจะลุกอยู่แล้ว ซึ่งเราไม่รู้หรอกว่าเค้าเคลื่อนไหวกันอย่างไร แต่ผมว่าถ้ามีการตั้งป้อมก็ปีปเลย เพราะตอนนี้ก็มีคนที่พร้อมสร้างความรักชาติได้หลายวิธีหลายกลุ่มเหมือนกัน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างคนไทยมองว่าโอกาสที่ภาพยนตร์ไทยเรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” จะสร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงในความสัมพันธ์ไทย-ลาวนั้นไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ เพราะคนลาวไม่ได้มีนิสัยชอบความรุนแรง คนลาวลี้มง่าย คนลาวบางส่วนเท่านั้นที่ต่อต้าน คนลาวถูกครอบงำโดยสื่อจากไทย และรัฐบาลลาวกับไทยต้องมีกลไกในการป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นเป็นต้น สำหรับกลยุทธ์ในสร้างความชอบธรรมให้กับข้ออ้างต่าง ๆ ของคนไทย ก็คือ หนึ่ง การนำ “ความเป็นไทย” ไปสวมทับ “ความเป็นลาว” ได้แก่ คนลาวน่าจะลี้มง่ายเหมือนคนไทย สอง การนำ “ความเป็นโลก” ไปสวมทับ “ความเป็นลาว” ได้แก่ การสร้างกลไกป้องกันความขัดแย้งระหว่างประเทศของฝ่ายไทยกับลาวในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และคนรุ่นใหม่ของคนลาวถูกกระแสวัฒนธรรมโลกเข้าครอบงำจนกลายเป็นวัตถุนิยมมากกว่าชาตินิยม สาม การนำ “ความเหนือกว่า” ของไทยไปครอบงำฝ่ายลาว เช่น คนลาวถูกครอบงำโดยสื่อบันเทิงไทย และอำนาจของคนลาวมีไม่มากพอที่จะลุกขึ้นมาต่อกรกับฝ่ายไทยเหมือนพม่าจึงทำให้ลาวดูสงบเสงี่ยมในสายตาคนไทย สี่ การนำ “ความด้อยกว่า” ของลาวมาตอกย้ำ ได้แก่ คนลาวมีมาตรฐานการศึกษาที่ต่ำ ยากจน และขาดเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้คนส่วนใหญ่ในประเทศลาวไม่เข้าใจหรือไม่สนใจต่อปัญหาที่ดูไกลตัวดังเช่นกรณีที่เกิดขึ้นนี้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว กล่าวว่าตัวแปรสำคัญที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวได้ก็คือ “ข่าวลือ” ซึ่งจากประสบการณ์ใช้ชีวิตในประเทศลาว พบว่า การสื่อสารแบบนี้เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในชีวิตประจำวันของคนลาวและน่าจะนำไปสู่ความเสียหายที่รุนแรงได้หากไม่มีการป้องกันให้ดี ทั้งหมดนี้เป็นทัศนะของคนไทยที่มีต่อประเด็นการสร้างเสริมความรุนแรงของฝ่ายลาวจากกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ว่ามีโอกาสไม่น้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ซึ่งหากนำไปเปรียบเทียบกับกรณีสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างคนลาวอาจพบว่าทัศนคติของคนลาวอาจแตกต่างจากคนไทย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในประเด็นนี้เพื่อมานำเสนอในหัวข้อถัดไป

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

กลุ่มตัวอย่างคนลาวมองว่า ปัญหาความขัดแย้งลาว-ไทยอย่างกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่จะถูกลามใหญ่โตถึงขึ้นเดินประท้วงอย่างรุนแรงเป็นไปได้น้อยมาก ข้ออ้างสำคัญของฝ่ายลาว คือ หนึ่ง รัฐบาลลาวเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ อย่างรอบคอบเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยที่ประชาชนมีหน้าที่คอยอยู่ในการควบคุมจากรัฐบาล และสอง การเดินขบวนประท้วงเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในประเทศลาว ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยภายในประเทศทั้งสองประการมีอิทธิพลอย่างสูงในการควบคุม หรือกระตุ้นความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในภาคประชาชนของลาวได้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ต่าง ๆ ถึงแนวโน้มระดับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้หากผู้สร้างภาพยนตร์ไทยเรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ไม่ยอมปรับปรุงแก้ไขตามข้อทักท้วงของฝ่ายลาวว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามว่า “หากรัฐบาลลาวไม่ได้ออกมาทักท้วงเรื่องนี้ คิดว่าคนลาวจะออกมาเดินประท้วงด้วยตัวเองหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งหมดปฏิเสธวิธีการเดินขบวนประท้วง โดยให้เหตุผลว่าการประท้วงเป็นข้อห้ามทางการเมืองของลาว แต่การต่อต้านจะใช้วิธีการเขียนรายงานถึงเบื้องบนอย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นตอน และต้องผ่านการคัดกรองก่อนจะกระทำการตอบโต้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งออกไปจากคำสั่งของรัฐบาลลาว

“ตอนเค้าแห่มีอบที่สนามหลวง ตอนนั้นหนูอยู่ที่มหาชัย (ธรรมศาสตร์)
เพื่อนคนไทยก็ถามว่าที่ลาวมีเหตุการณ์แบบนี้ไหม หนูก็บอกว่าไม่มีหรือ
แค่คิดก็ถูกจับแล้ว”

(หญิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย	มีใครคิดว่าจะออกมาเดินประท้วงหรือไม่ หากหนังเรื่องนี้ ออกฉายโดยไม่ได้มีการแก้ไข
ทุกคน	บ่มี ประเทศลาวไม่มีประท้วง รัฐบาลไม่ให้มี
ป้าเวียง	ไม่มี เราเว้าตามขั้นตอนว่ามันเป็นอย่างไร แต่พวกเรา ไม่ได้ออกไปเดินขบวนประท้วงกัน
ผู้วิจัย	ทำได้หรือไม่

- ทุกคน   บ่ได้ ประท้วงประเทศอื่นก็บ่ได้ ผิดกฎหมาย ประเทศลาว
บ่มีการประท้วง
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย   ถ้ารัฐบาลลาวไม่ออกมาทักท้วงเรื่องนี้ เราจะออกมาเดิน
ประท้วงเองหรือไม่
- ครู   หลายสื่อหรือแต่ละหมู่บ้านคงเขียนจ่ายแจกถึงรัฐบาล
และรัฐบาลก็ต้องลงมือจัดการอยู่ดี
- ต๊ก   แต่พวกเขาจะลุกขึ้นมาประท้วงก็บ่แม่น
- ครู   ลาวบ่มีประท้วง
- เจียว   รัฐบาลต้องมีความเห็นก่อน เป็นพรรคเดียว พวกเขาต้อง
เชื่อฟังรัฐบาล
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย   ถ้ารัฐบาลลาวไม่ออกมาพูด เราในฐานะประชาชนจะทำ
อะไร
- ป้าสี   พวกเราก็คงเอามาซบซิบกันแทน เพราะว่าที่ลาวถ้าผู้ใหญ่
ไม่เว้าออกมา ผู้น้อยก็ทำอะไรมากก็ไม่ได้ เราไม่มีสิทธิ์ไป
ทำอะไรได้ คงบ่นว่ากันเอง ว่ามันไม่เหมาะสม แล้วก็เก็บ
ความไม่พอใจไว้ แต่นายบ้านก็คงมาเล่าเรื่องไม่เหมาะสม
ให้รู้กัน
(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคนลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว เห็นได้ว่าประชาชนลาวให้ความเคารพ
ยำเกรง “อำนาจรัฐ” อย่างมาก บางคนถึงกับเปรียบรัฐบาลลาวให้เป็นเสมือนพ่อแม่ที่ประชาชนลาว
ทุกคนต้องเชื่อฟังอย่างเคร่งครัด

“รัฐบาลเป็นพ่อเป็นแม่ของพวกเขา”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ดังนั้น เงื่อนไขสำคัญในการก่อให้เกิดความรุนแรงได้มากหรือน้อย จึงขึ้นอยู่กับ
 วิจารณ์ญาณของรัฐบาลลาวเป็นอย่างมาก โดยประชาชนแทบไม่มีอำนาจในการตัดสินใจใด ๆ กลุ่ม
 ตัวอย่างคนลาวได้อ้างว่า การผ่านความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ จากรัฐบาลก็เพื่อสร้างความเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกัน

ผู้วิจัย	ตอนรัฐบาลลาวออกมาทักท้วง มีการเอามาพูดคุยกันบ้าง หรือไม่
ทุกคน	เว้า ๆ ๆ ๆ ๆ
สวย	แต่ก็บ่ได้ซีเรียส ก็คุยกันธรรมดา ปล่อยให้ผู้ใหญ่ไป จัดการเองดีกว่า
ชาย	ปล่อยให้ผู้ใหญ่จัดการ มันเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)
ป้าเวียง	เจ้าจะเอาไปแสดงหนัง เจ้าต้องผ่านกระทรวงแถลงข่าว ก่อนที่จะทำอะไรลงไป
หมวย	มันต้องถามความคิดเห็นก่อน
ป้าเวียง	เจ้าไปถ่ายก่อน แล้วเจ้าไม่ให้ดูก่อน เจ้าก็ผิด
แจน	เขาเป็นคนลาว มันก็บ่ได้เสรีแบบอย่างไทย อยู่ไทยเจ้า อยากเฮ็ดหยั่งก็สบาย
สวย	แต่ลาวเป็นเอกภาพ หนึ่งต้องเป็นหนึ่ง ถ้าตกลงว่าให้ทำก็ ต้องผ่านความเห็นก่อนว่าให้ทำ ต้องให้เราดูก่อนว่ามี ข้อเสียอะไรไหม (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ปัจจัยภายนอกที่เป็นกลไกควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 ระหว่างไทย-ลาวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการลดทอนความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะรัฐบาลไทย
 กับลาวมีความสัมพันธ์กันในหลาย ๆ ด้าน การตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึง
 จำเป็นต้องดูผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจ ซึ่งในกรณีความขัดแย้งจาก
 ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แม้สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายลาว แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาว
 มองว่าการตอบโต้ฝ่ายไทยสามารถตีวงให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดได้โดยไม่ต้องให้ส่งผลกระทบไป

ยังส่วนอื่น ๆ ที่ยังมีความสัมพันธ์ที่คืออยู่ และแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะความสัมพันธ์ในส่วนที่ขัดแย้งกัน โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น การประนีประนอม เป็นต้น และเท่าที่ผ่านมารัฐบาลลาวและคนลาวก็ไม่ได้มีท่าทีก้าวร้าวต่อประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งประเทศไทย แต่ได้ดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ไปตามหลักการและเหตุผลที่ถูกต้อง

ผู้วิจัย	ถ้าหนังสือเรื่องนี้ออกฉายโดยไม่ฟังคำทักท้วงจากรัฐบาลลาว คิดว่ารัฐบาลลาวจะสั่งให้ปิดด่านหรือไม่
นิติ	เรื่องมันไม่ได้ต้องทำให้ใหญ่โตแบบนั้น มันเจรจากันได้
เอ็ง	มันเป็นเรื่องของบุคคล จะไปทำอะไรใหญ่โตก็ไม่เหมาะสม มันไม่ต้องทำกันถึงขั้นนั้น
นิติ	คือไทยกับลาวมันมีความสัมพันธ์กันหลายด้าน เช่นการค้า จะมายุติเพราะหนังสือเดียวเป็นไปไม่ได้
เชียว	ใช่ เป็นไปไม่ได้ รัฐบาลไทยก็ต้องคิดแบบนี้คือกัน
ครู	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมันต้องฟังความเห็นซึ่งกันและกัน

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย	หากภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่ฟังคำทักท้วงของลาวและออกฉาย คิดว่าจะกระทบการค้าชายแดนไทย-ลาวหรือไม่
ป้าเวียง	บ่แตะต้องตรงนั้น ปัญหามันไม่ได้เกี่ยวกับตรงนั้น ความผิดเท่านี้ เราก็ไม่ได้ทำให้มันเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโต
หมวย	แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าลาวไม่มีสินค้าไทยแล้วจะอยู่บ่ได้นะ

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย	คิดว่าหนังไทย ละครไทย ชอบดูถูกคนลาวแบบนี้แล้วจะเลิกชอบดูหนัง ดูละครไทยไปเลยหรือไม่
อ้าย	ไม่ ก็ยังชอบดูอยู่นะ เพราะละคร หนัง มันสอนอะไรหลายอย่าง

(กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“คงไม่โกรธเหมารวม เพราะบอกตรง ๆ ว่าถ้าคนไทยเกิดไม่ดีไปหมดทุกคน พวกเราก็คงไม่ได้มาเรียน เพราะว่าที่เรามาเรียน ทูตที่ได้มาไม่ใช่ทูตระหว่างประเทศ แต่เป็นทูตของศิริราชให้เรามาเรียน

(แปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ไม่ได้หมายความว่าประชาชนลาวจะยอมให้ฝ่ายไทยดูถูกโดยไม่ได้แสดงปฏิกิริยาการตอบโต้เลย ภายใต้ข้อจำกัดทางการเมืองคนลาวได้เคยแสดงพลังต่อต้านออกมา โดยการเผาเตปและซีดีของนักร้องเท่ห์และนิโคลที่มีข่าวว่าพุดจาจบจ้วงแม่หญิงลาว กลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์และในพื้นที่ห่างไกลอย่างเช่นที่ห้วยทราย ได้มีการอ้างถึงเหตุการณ์นี้เมื่อหลายปีก่อนให้ฟังว่า

ป่าเวียง   วัยรุ่นลาวก็นิยมชมชอบนิโคล แต่พอมารู้ว่าลาว เท่ห์กับนิโคลก็เลยบด้าง

สวย   ตอนนิโคลไปอเมริกาก็โดนเลย เพราะว่าที่นั่นคนลาวก็มีอยู่หลาย แ่าก็ประท้วง

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ชอบเท่ห์แต่ไม่ชอบฟังนิโคล แต่พอมิข่าวเท่ห์พุดจาถูกคนลาวก็เลยไม่ชอบ ตอนนั้นยอดขายที่ลาวตกลงเลย ไม่มีใครให้ความสนใจ และเกลียดเท่ห์กันไปเลย”

(น้อง, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ห้วยทราย, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยถามว่า “ทำไมตอนนั้นถึงประท้วงได้ ในเมื่อก่อนหน้านี้บอกว่าลาวไม่มีการประท้วง” กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ผ่านประสบการณ์ดังกล่าวให้เหตุผลว่า การประท้วงของลาวไม่ได้เป็นการทำลายของสาธารณะ แต่เป็นการแสดงออกโดยการนำทรัพย์สินส่วนตัวที่ซื้อมาเผาทิ้งเพื่อแสดงความไม่พอใจ

ป่าเวียง   อันนี้เป็นลักษณะของบุคคลที่ว่า ข้าพเจ้าบ่พอใจเท่ห์ ก็ทิ้งของข้าพเจ้าเอง ซึ่งมีสิทธิ์ทำได้ เพราะว่าเป็นของ ๆ เรา

ยาง   เป็นของส่วนบุคคล

สวย	นี่ยังโชคดีนะ เพราะว่าลาวประท้วงอย่างสงบ ถ้าเป็นประเทศอื่นมันจะรุนแรงกว่านี้
ผู้วิจัย	คิดว่าจะถึงกับเผาสถานทูตหรือไม่
ทุกคน	ลาวบ่เป็น
แจน	ก็แคโยนเทบทิ้งไป (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับชาวนักร้องไทยถูกแม่หญิงลาวเมื่อหลายปีก่อนแสดงให้เห็นว่าคนลาวไม่ได้มีนิสัยง่ายเหมือนที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยกล่าวอ้างเอาไว้ คนลาวส่วนใหญ่ยังคงจดจำเหตุการณ์คนไทยถูกคนลาวได้ดี เพียงแต่คนลาวมีนิสัยให้อภัยมากกว่า ผู้วิจัยถามว่า “ชาวนักร้องไทยพูดจาบจ้วงแม่หญิงลาวได้หรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาวตอบว่า

“จำได้ แต่ว่าเดี๋ยวนี้ (เทห์) ก็หายไปแล้ว ขอโทษมาแล้ว คือให้แล้วก็แล้วไป เราก็เข้าใจว่าเค้าพูดแบบไม่ได้ตั้งใจ”

(ป้าสี, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

แม้ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนลาวให้อภัย แต่ผู้วิจัยพบว่าทัศนคติของคนลาวที่มีต่อคนไทยในลำดับต้น ๆ ก็คือ คนไทยชอบดูถูกคนลาว ดังนั้นเมื่อมีชาวนักร้องไทยถูกคนลาวขึ้นเมื่อใด คนลาวก็พร้อมจะให้ความสนใจกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเขตศูนย์กลางอำนาจรัฐของลาวจะมีความรู้สึกที่รุนแรงมากที่สุด

ผู้วิจัย	ลาวไว้ใจประเทศไหนมากที่สุด
วิ	เวียดนาม (คนอื่นตาม)
สิต	จีน (คนอื่นตาม)
ถาม	อ้าว แล้วไทยล่ะ
วิ	ก็คนไทยชอบมองว่าลาวนี่มัน “บ้านนอก” มองเราอย่างรังเกียจนี่นา
ผู้วิจัย	คิดว่าอะไรที่ทำให้ไทยไม่น่าคบ
วิ	ความเชื่อของคนไทยว่าลาวต้องต่ำค้อยเสมอไป ต้องเป็นน้อง บ่มีอีหยังเทียบเท่าไทยได้

สิด คนไทยชอบเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับลาว พม่า
 วิ ไซ้ ไปดูถูกเขาหมด คิดว่าตัวเองเด่นดีกว่าคนอื่นหมด
 ถาม ถ้าจะให้แก้ไข ไทยควรทำอะไร
 สิด คนไทยต้องจริงจังมากกว่านี้
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

สาเหตุความขัดแย้งจากกรณี “คนไทยดูถูกคนลาว” จึงเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวอย่างมากในความสัมพันธ์ไทย-ลาว และผู้วิจัยมองว่าชนวนความขัดแย้งนี้กำลังสะสมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่สังเกตได้ก็คือท่าทีของกลุ่มตัวอย่างคนลาวบางส่วนเริ่มไม่รู้สึกลอยใจให้อภัยคนไทยที่จับจ้วงดูถูกคนลาวอีก แม้ว่าผู้วิจัยจะออกมากล่าวคำขอโทษหรืออ้างว่าไม่ได้มีเจตนาดูถูกคนลาวก็ตาม

ผู้วิจัย ผู้สร้างภาพยนตร์ออกมาขอโทษแล้ว คิดว่าให้อภัยได้
 หรือไม่
 ป้าเวียง คำพูดที่ออกมา ใครพูดก็ได้ แต่ไม่รู้ว่าออกมาจากจิตใจ
 หรือเปล่า พูดออกโทรทัศน์ให้คนลาวดู ก็ต้องพูดออกมา
 อย่างนี้ อาจจะถูกแต่ปากให้มันหมด ๆ กันไป
 แจน คำขอโทษง่าย ๆ เนอะ แต่ถ้าขอโทษเฮาก็ “อภัย” (เสียงสูง
 แบบเสียไม่ได้)
 ทุกคน (หัวเราะ)
 แจน ขออภัยมันแค่ลมปาก แต่มันต้องอยู่ที่ใจ เฮาก็คิดอยู่ คือ
 มันก็คงยังไม่หมด แต่ก็อภัย
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ดังนั้น ท่าทีความไว้วางใจของคนลาวที่มีต่อฝ่ายไทยจึงสั้นคลอนลงทุกทีเมื่อมีข่าวว่าคนไทยดูถูกดูหมิ่นคนลาว อย่างในกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” แม้ว่านักแสดง “น้อย โพธิ์งาม” หนึ่งในนักแสดงชาวอีสานออกมาราบขอโทษคนลาวผ่านทางสื่อบันเทิง เรื่อง “หมากเตะรีเทิร์นส” แต่เมื่อกลุ่มตัวอย่างคนลาวได้รับชมสื่อบันเทิงดังกล่าวไปแล้ว ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ไม่ได้รู้สึกว่ น้อย โพธิ์งาม พูดด้วยความจริงใจ

ผู้วิจัย	เชื่อหรือไม่ว่าคนไทยออกมาขอโทษด้วยความจริงใจ
วิ	ไม่เชื่อ
ผู้วิจัย	นักแสดงอีสานออกมาพูดเองยังไม่เชื่อหรือ
ชาย	บ่ใช่อีสาน
ลิด	อีสาน แต่ไปหากินอยู่กรุงเทพ
ชาย	เล่นหนังด้วย ได้ตั้งค้ด้วย ผู้กำกับให้มาพูดก็พูด
วิ	ให้เขาร้องให้ เขาก็ยังร้องให้ได้เลย เพราะเขาเป็น
	นักแสดง

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

หรือแม้แต่ตัวผู้วิจัยเอง ก็ถูกระแวงสงสัยไม่น้อยว่ามีความจริงใจกับคนลาวมากน้อยเพียงใดกับการเลือกทำงานวิจัยเรื่องนี้ โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งบริเวณนครหลวงเวียงจันทน์ เวียงเวียง และหลวงพระบาง เมื่อถูกถามว่า “คิดว่าคนไทยจริงใจกับลาวหรือไม่” คำตอบที่ได้รับมักเป็นการถามย้อนกลับในทำนองว่า “แล้วพวกเจ้ามาทำวิจัยเรื่องนี้ ทำด้วยความจริงใจกับพวกเขาหรือไม่” นั้นหมายความว่า คนลาวไม่เชื่อใจเท่าใดนักที่จะมีคนไทยมาสนใจเรื่องเกี่ยวกับคนไทย คุณถูกคนลาว เพราะทัศนคติของคนลาวคือความเชื่อที่ว่าคนไทยมักมองว่าลาวอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าเสมอ

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในประเด็น โอกาสที่คนลาวจะสร้างความรุนแรงกับฝ่ายไทยในกรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” มีอย่างน้อยเพียงใด พบว่า ระดับความรุนแรงในการลุกขึ้นมาต่อต้านไทยไม่ถึงขั้นออกมาเดินขบวนประท้วง เพราะการเดินขบวนเป็นสิ่งผิดกฎหมายในประเทศลาว การแสดงออกถึงความไม่พอใจของประชาชนลาวที่ผ่านมาต่อกรณีคนไทยถูกคนลาว คือ การเผาเตปและซีดีของนักร้อง และการไม่อุดหนุนสินค้าของบริษัทที่กระทำการถูกคนลาว ส่วนรัฐบาลลาวอาจใช้วิธีการงดการนำเข้าสินค้าตัวนั้นภายในประเทศ เป็นต้น ผู้วิจัยได้ถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “หากเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นอีก คิดว่าตัวเองจะทำอะไร” กลุ่มตัวอย่างตอบว่า

“ก็อาจจะไม่ซื้อของไทย ไม่ดูหนังของไทย ของเวียดนามก็มี จีนก็มี ก็คือถ้ามันบ่อยครั้งมาก ๆ ขึ้น โกรธมากขึ้น ๆ มันก็ต้องอย่างนี้”

(โบ๊, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ
ซึ่งขณะนั้นยังอยู่ที่เวียงจันทน์ สัมภาษณ์)

“ถ้าโกรธ หนูมีพี่มีเพื่อน หนูก็คงบอก ๆ กันไป ทีนี้เรื่องก็จะลาม ๆ กันไป แล้วหนูเชื่อว่ารัฐบาลต้องไม่อยู่ ning และต้องออกมาจัดการกับเรื่องนี้ หนูคนหนึ่งแหละที่จะสู้”

(หนิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ขอโทษนะ อย่างตอนนิโคล คนลาวก็ซื้อเทปนิโคลมา แล้วก็เอารมมาเหยียบทิ้งทิ้งเทห์และก็นิโคล ถ้ามีซีดีหนังมาขายในลาว ก็จะทำแบบนี้”

(แจ่ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

และเมื่อผู้วิจัยถามซ้ำว่า “แล้วจะรวมกลุ่มไปเดินขบวนประท้วงหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งในและนอกประเทศต่างปฏิเสธว่า “ไม่”

“ไม่ค่ะ คือ คุยกันดี ๆ ดีกว่า ถ้าเมย์มีโอกาสเมย์ก็อยากเข้าไปคุยกับคนสร้างหนังขึ้นมา แต่ถ้าให้ไปประท้วงไม่ไปค่ะ แต่ไปเจรจากันแบบนี้ได้ค่ะ”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ก็คงรับไม่ได้ แต่คงไม่ได้ไปทำลายข้าวของอย่างที่เขมร คนลาวไม่ทำ”

(ต้อย, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“หนูไม่ถึงขนาดโกรธแค้นนะ เพียงแต่ไม่พอใจเท่านั้น”

(หนิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

และท้ายที่สุด เมื่อถามว่า “ถ้าคนไทยดูถูกคนลาวบ่อย ๆ จะเป็นอะไรหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่หลวงพระบางที่เป็นพื้นที่ที่มี “ความเป็นชาตินิยม” น้อยกว่านครหลวงเวียงจันทน์ตอบว่า

“ครั้งเดียวไม่เป็นไร แต่หลายครั้งก็อาจคุมระเบิดบ้าง เพราะคนลาวตายช้อน
เกียรติ คนลาวรักเกียรติกว่าอย่างอื่น รักเกียรติกว่าคนไทย เราเป็นประเทศน้อย
แต่ว่าเราก็มีเกียรติ ไครมาค่าเรา เราก็ต้องเกลียด”

(ป้าสี, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ดังนั้น หากเปรียบเทียบความเหมือน/ความต่าง ระหว่างข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่ม
ตัวอย่างคนไทยและคนลาวเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อคำถามที่ว่า “ท่านคิดว่าภาพยนตร์เรื่อง ‘หมากเตะ
โลกตะลึง’ สามารถสร้างความขัดแย้งในความสัมพันธ์ไทย-ลาวได้มากน้อยเพียงใด” ผู้วิจัยสามารถ
สรุปออกมาเป็นตารางที่ 8.1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 8.1

แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว
เกี่ยวกับความรุนแรงในความสัมพันธ์ไทย-ลาว
จากกรณีสี่ฉบับเชิงไทยดูถูกคนลาว

ประเด็น	กลุ่มตัวอย่างคนไทย	กลุ่มตัวอย่างคนลาว
โอกาสส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ไทย-ลาวที่ รุนแรง	น้อย	น้อยแต่ไม่ได้หมายความว่าใน อนาคตจะไม่เกิด
ปัจจัยที่มีผลในการกระตุ้น/ ควบคุมความรุนแรง	ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก	ปัจจัยภายในมีความสำคัญกว่า ปัจจัยภายนอก
ข้ออ้างปัจจัยที่ควบคุมความ รุนแรง	คนลาวลืมนง่าย	คนลาวจดจำได้ดี แต่ให้อภัย
	คนลาวมีอำนาจน้อยกว่าไทย	คนลาวเชื่อฟังรัฐบาล และอยู่ ในระเบียบวินัย
	การกระทำตัวของชาตินิยมลาว	ความเป็นเอกภาพของลาว
	การพึ่งพิงไทย	การพึ่งพาแบบสลับซับซ้อน
	กลไกรักษาความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ	กลไกรักษาความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ
ข้ออ้างปัจจัยที่กระตุ้นความ รุนแรง	ข่าวลือ	การดูถูกคนลาวซ้ำแล้วซ้ำอีก จากฝ่ายไทย

ประเด็น	กลุ่มตัวอย่างคนไทย	กลุ่มตัวอย่างคนลาว
รูปแบบของปฏิกริยาการต่อต้านของลาว	เฉย ๆ คงไม่รู้สึอะไร หรือให้อภัย โกรธและไม่พอใจแต่สักพักคงลืม คว่ำบาตรสินค้า	การเผาเตปและซีดี การบอกต่อเพื่อกระตุ้นพลังมวลชน การไม่ซื้อสินค้าไทย การใช้ความรุนแรงอย่างมีขอบเขต
กลยุทธ์การสร้างความชอบธรรมให้กับข้ออ้างต่างๆ	ใช้ “ความเป็นไทย” สวมทับ “ความเป็นลาว” ใช้ “ความเป็นโลก” สวมทับ “ความเป็นลาว” ใช้ “ความเหนือกว่า” ของไทย ครอบงำลาว ใช้ “ความด้อยกว่า” ของลาวมาตอกย้ำ	ใช้ “ความเป็นชาติ” มาต่อรองกับไทย ใช้ “ความเสมอภาค” “เอกภาพ” และ “ภราดรภาพ” มาต่อรองกับไทย ใช้ “คุณธรรม” มาต่อรองกับไทย

จากตารางที่ 8.1 อธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในระดับภาครัฐยังคงคืออยู่ เห็นได้ว่าแม้รัฐบาลลาวมีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการในเรื่องต่าง ๆ แต่เมื่อเกิดความขัดแย้งในกรณี “หมากเตะโลกตะลึง” ขึ้นมา เจ้าหน้าที่ภาครัฐของไทยกับลาวสามารถประสานงานเพื่อให้เกิดการเจรจาประนีประนอมและไกล่เกลี่ยจนความขัดแย้งสงบลงอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยพบว่า กลไกสำคัญในการควบคุมของความรุนแรงไม่ให้ภาคประชาชนของลาวออกมาประท้วง ก็คือ อำนาจของรัฐบาลลาวที่ออกกฎหมายอย่างเด็ดขาด ไม่ให้ประชาชนลาวออกมาเดินขบวนประท้วงไม่ว่ากรณีใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองได้ ซึ่งตราบใดที่ฝ่ายไทยสามารถเชื่อมความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลลาวได้อย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ด้าน โอกาสที่ประชาชนลาวจะออกมาประท้วงคนไทยด้วยวิธีที่รุนแรงก็มีค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว พบว่าประชาชนลาวส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนไทยในเรื่องการโดนดูถูกอย่างมาก คนลาวมีความทรงจำเกี่ยวกับคนไทยชอบดูถูกคนลาวแต่ที่ไม่แสดงออกด้วยความรุนแรง เพราะถูกควบคุมเอาไว้ด้วยปัจจัยทางด้านการเมืองภายในประเทศด้านหนึ่ง และอีกด้านหนึ่งก็คือปัจจัยภายนอก ได้แก่ สายสัมพันธ์กับไทยอีสาน การพึ่งพาไทยทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข รวมทั้งความนิยมชมชอบรับสื่อ

จากไทย เป็นต้น แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวได้กล่าวว่าหากฝ่ายไทยดูถูกคนลาวบ่อย ๆ อาจมีสักวันที่คนลาวจะลุกขึ้นมาประท้วงด้วยวิธีที่รุนแรงบ้างก็ได้

นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบข้อมูลของฝ่ายไทยกับลาวจะพบว่า ทักษะคติของคนไทยกับคนลาวที่มีต่อปัจจัยที่ควบคุมและกระตุ้นความรุนแรงอันเกิดขึ้นจากการต่อสู้ทางความหมายของฝ่ายลาวนั้นมีความแตกต่างกัน ทักษะคติของคนไทยไม่เชื่อว่าลาวจะมีปฏิกริยาต่อต้านที่รุนแรงกับไทยโดยใช้ “ความเป็นไทย” และ “ความเป็นโลก” ที่มีอำนาจเหนือลาวเป็นข้ออ้าง ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนลาวได้อ้าง “ความเป็นชาติ” ที่มีศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกับนานาประเทศต่อต้าน “ความเป็นไทย” และ “ความเป็นโลก” โดยเตือนว่าหากฝ่ายไทยยังคงดูถูกลาวซ้ำ ๆ “ความรักชาติ” ของคนลาวจะสามารถก่อตัวเป็นพลังต่อต้านที่รุนแรงได้ ดังนั้น นอกจากตัวแปรรัฐบาลลาวที่สามารถควบคุมหรือกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงได้แล้ว ฝ่ายไทยต้องระมัดระวังเรื่องการดูถูกดูหมิ่นคนลาวให้มากขึ้น เพราะคนลาวยึดถือในเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติมากกว่าสังคมไทยที่อยู่ระหว่างความเป็นทุนนิยมกับชาตินิยม ค่านิยมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกันนี้ทำให้ความอ่อนไหวต่อ “ความเป็นชาติลาว” ของคนไทยกับคนลาวไม่เท่ากันและสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้ เพราะขณะที่ฝ่ายไทยอาจมองว่าสิ่งที่ทำลงไปไม่ได้เป็นการดูถูกลาว แต่ลาวอาจมองว่าสิ่งที่ไทยทำลงไปนั้นคือการดูถูกเกียรติภูมิของลาว